

Pilar 3
SpareBank 1 SMN
2016

Innholdsfortegnelse

1. KAPITALDEKNINGSREGELVERKET	3
2. RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 SMN	8
3. REGULATORISK KAPITALDEKNING (PILAR 1)	16
3.1 KREDITTRISIKO	19
3.1.1 <i>Styring av kredittrisiko</i>	20
3.1.2 <i>Måling av kredittrisiko</i>	21
3.1.3 <i>Risikoklassifiseringssystemet</i>	21
3.1.4 <i>Sikkerheter og andre risikoreducerende tiltak</i>	24
3.1.5 <i>Validering</i>	24
3.2 MARKEDSRISIKO	42
3.3 LIKVIDITETSRISIKO	43
3.4 OPERASJONELL RISIKO	45
4. ØKONOMISK KAPITAL (PILAR 2)	48
4.1 OPPSUMMERING	48
4.2 KREDITTRISIKO	50
4.3 MARKEDSRISIKO	50
4.4 OPERASJONELL RISIKO	51
4.5 LIKVIDITETSRISIKO	51
4.6 EIERRISIKO	52
4.7 FORRETNINGSRISIKO	53
4.8 STRATEGISK RISIKO.....	54
5. SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG ØKONOMISK KAPITALBEHOV	55

1. KAPITALDEKNINGSREGELVERKET

For å sikre at finansforetak er solide og robuste ovenfor svingninger og sjokk i økonomien, reguleres finansforetakene av finansielle myndigheter, blant annet med krav til kapitaldekning. Kapitaldekningsregelverket Basel I, som fokuserte på minimumskrav for risikovektet kapital, ble innført i 1988. Svakheter ved Basel I medførte at EUs direktiv for kapitaldekning, Basel II, ble innført i Norge i 1. januar 2007. Basel II ble innført som en videreføring og erstatning av Basel I, med det formål å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom bedre risikostyring og kontroll, mer risikosensitivt kapitalkrav, tettere tilsyn og mer informasjon til markedet. Basel II bygger på tre pilarer:

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 2: Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging. Under Pilar 2 kan tilsynsmyndigheter stille krav til tilleggskapital, dersom de mener at øvrige kapitalkrav ikke godt nok fanger opp den underliggende risikoen i en institusjon

Pilar 3: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon. Informasjonskravet skal gi omverden ytterligere innsikt i foretakets risikoprofil, og dermed virke disiplinerende.

Etter finanskrisen i 2008 la EU-kommisjonen frem et forslag til nytt kapitalkravsdirektiv i EU, CRD IV. CRD IV bygger på de internasjonale anbefalingene i Basel III fra Baselkomiteen for banktilsyn, og inneholder blant annet skjerpede krav til ansvarlig kapital og krav til kapitalbuffere. For norske kredittinstitusjoner trådte CRD-IV i kraft fra og med juli 2014, med gradvis innføring frem til 1. juli 2016. Minimumskravet til ansvarlig kapital fra Basel I og II på åtte prosent videreføres i CRD IV, men kravene til ansvarlig kapital ble skjerpet. Videre ble det innført krav til ulike kapitalbuffere som går utover dette minstekravet og som til sammen utgjør kombinerte bufferkrav.

Pilar 1

Minimumskravet til kapitaldekning er 8 % av beregningsgrunnlaget. Minimumskravet til kapitaldekning kan oppfylles med inntil 2 % tilleggskapital og inntil 1,5 % i fondsobligasjon (hybridkapital). SMN har som mål å oppfylle minimumskravene gjennom maksimal bruk av fondsobligasjon og tilleggskapital.

Kapitaldekningen beregnes som angitt i figuren nedenfor.

$$\frac{\text{Ren kjernekapital} + \text{Øvrig kjernekapital} + \text{Tilleggskapital}}{\text{Kredittrisiko} + \text{Markedsrisiko} + \text{Operasjonell risiko} + \text{Basel I gulv}} \geq 8\%$$

Figur 1 - kapitalkravsberegning

Figuren nedenfor viser de ulike metodene bankene kan benytte for å komme frem til beregningsgrunnlaget.

Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetoden	Standardmetoden	Basismetoden
Grunnleggende IRB-metode *)	Interne målmetoder	Sjablongmetoden
Avansert IRB-metode *)		AMA-metoden *)

*) Metodene krever godkjenning av Finanstilsynet

Figur 2 - kapitalkravsmoeller

For banker som er godkjent å benytte interne målemetoder (Internal Rating Based Approach) for kredittrisiko, betyr det at det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning for kredittrisiko er basert på bankens interne risikovurderinger. Dette vil gjøre det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning mer risikosensitivt, slik at kapitalkravet i større grad vil samsvare med risikoen i de underliggende porteføljer.

Ved bruk av Avansert IRB-metode beregnes risikoparametrene misligholdssannsynlighet (PD), konverteringsfaktor (KF) som benyttes for å fastsette eksponering ved mislighold (EAD) samt tapsgrad (LGD) ved bruk av egne modeller. Disse parametrene benyttes for beregning av kapitalkravet.

Implementering av kapitaldekningsregelverket i SpareBank 1 SMN

SpareBank 1 SMN har fått godkjennelse av Finanstilsynet til å benytte interne målemetoder (Internal Rating Based Approach) for kredittrisiko fra og med 2007.

SMN mottok tillatelse til å anvende AIRB-metode på foretaksporteføljen i februar 2015.

Datterselskapet SpareBank 1 SMN Finans AS har implementert PD-baserte kredittmodeller for porteføljeoppfølging og implementerte i 2011 også PD-modeller for anvendelse i innvilgelsesprosessen. Selskapet bygger erfaring med modellene, og det er planer om en senere overgang til IRB-metoden, og porteføljen rapporteres derfor etter standardmetoden inntil videre. Selskapets hovedvirksomhet er leasingfinansiering samt billån med salgspant. Ved årsskiftet utgjorde beregningsgrunnlaget for SpareBank 1 SMN Finans AS 6,4 % av beregningsgrunnlaget for kredittrisiko beregnet etter nye kapitaldekningsregler for konsernet.

Figuren nedenfor viser de hovedmetodene som SpareBank 1 SMN bruker ved beregning av kapitalkravene for henholdsvis kreditt-, markeds- og operasjonell risiko.

Risikotype	Område	Metode
Kredittrisiko	Stater	Standardmetode
	Institusjoner	Standardmetode
	Borettslag, lag og foreninger	Standardmetode
	Foretak – morbank	IRB-avansert
	Massemarked – morbank	IRB-massemarked
	SpareBank 1 SMN Finans	Standardmetode
	SpareBank 1 SMN Invest	Standardmetode
	Allegro Forvaltning	Standardmetode
	Massemarked – SpareBank 1 Boligkreditt	IRB-massemarked
	Foretak – SpareBank 1 Næringskreditt	Standardmetode
	Foretak – BN Bank	IRB-avansert
	Massemarked – BN Bank	IRB-massemarked
	Markedsrisiko	Egenkapitalrisiko – morbank
Gjeldsrisiko – morbank		Standardmetode
Valutarisiko – morbank		Standardmetode
Døtre og andre deleide selskap		Standardmetode
Operasjonell risiko	Morbank	Sjablongmetode
	Døtre og tilknyttede selskaper	Basismetode

SpareBank 1 SMN har eierandeler i følgende selskaper per 31.12.2016:

- SpareBank 1 Boligkreditt AS 19,1 %
- SpareBank 1 Næringskreditt AS 36,5 %
- BN Bank ASA 33 %

SpareBank 1 SMN sin andel av kapitalkravet til disse selskapene konsolideres inn i SpareBank 1 SMNs kapitaldekningsrapportering basert på konsernets eierandel. SpareBank 1 SMN eier også 19,5 prosent av SpareBank 1 Gruppen og 18,3 % av SpareBank 1 Kredittkort. Den del av investeringen i disse selskapene som overstiger 10 % av ren kjernekapital går til fradrag i SpareBank 1 SMNs rene kjernekapital. Den delen av investeringen som inngår i den rene kjernekapitalen har en risikovekt på 250 %.

Pilar 2 – Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging

Pilar 2 stiller krav til bankens prosess for å vurdere sin totale kapital i forhold til risikoprofil og en strategi for å opprettholde sitt kapitalnivå, ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process). ICAAP omfatter risikotyper som ikke er dekket av pilar 1, og skal være fremoverskuende. I tillegg definerer pilar 2 Finanstilsynets tilsynsprosess.

Tilsynsmyndighetene skal gjennomgå og evaluere bankenes interne vurdering av kapitalbehov og strategier. I tillegg skal tilsynsmyndighetene overvåke og sikre overholdelse av de myndighetspålagte kapitalkravene. Tilsynsprosessen skal følge kravene til Supervisory Review and evaluation Process (SREP), og kan munne ut i et individuelt Pilar 2 tillegg. Finanstilsynet har publisert beskrivelser av de modeller og metoder de benytter i sin fastsettelse av Pilar 2 tillegg¹. Finanstilsynet definerer i sin tilnærming at kapitalkrav knyttet til overgangsreglene er et selvstendig krav, som ikke kan brukes til å dekke andre risikotyper under Pilar 2.

Pilar 3 – Offentliggjøring av informasjon

Rapporteringskravet i forhold til Pilar 3 fremgår av kapitalkravsforskriftens del IX, kapittel 45 og 46. Formålet med Pilar 3 er å supplere minimumskravene i Pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i Pilar 2. Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet, herunder analytikere og investorer, å vurdere institusjonens risikostyring, risikomåling og kapitaldekning.

Baselkomiteen har publisert reviderte krav til Pilar 3-rapportering som skal implementeres innen utgangen av 2016. De reviderte kravene er p.t. ikke gjennomført i EU

SpareBank 1 SMN publiserer utfyllende analyser og datagrunnlag kvartalsvis gjennom ”Supplementary Information”.

Kombinerte bufferkrav

I tillegg til minimumskravet om ansvarlig kapital på 8 % er norske banker pålagt kombinerte bufferkrav som skal oppfylles med ren kjernekapital. Bufferkravene er sammensatt som følger:

- Krav om bevaringsbuffer (2,5 %)
- Krav om systemrisikobuffer (3 %)
- Krav om motsyklisk buffer (0-2,5 %)
- Krav om buffer for systemviktige institusjoner (1-2 %)

Kravet til bevaringsbuffer på 2,5 % av bankens beregningsgrunnlag gjelder alltid, og formålet er å sikre at bankene bygger kapital i gode tider, for å hindre at kapitalen faller under minimumskravet i nedgangsperioder. Systemrisikobufferen skal dempe langsiktig ikke-syklisk eller makrorisiko.

¹ http://www.finanstilsynet.no/no/Artikkelarkiv/Rundskriv/2016/2_kvartal/Finanstilsynets-praksis-for-vurdering-av-risiko-og-kapitalbehov/

Systemrisikobuffer (3 prosent): Systemrisiko kan defineres som en risiko for at finansiell ustabilitet gir forstyrrelser i tilbudet av finansielle tjenester av et omfang som kan gi betydelige negative virkninger på produksjon og sysselsetting. Systemrisikobufferen på tre prosent skal dempe de negative virkningene ved finansiell ustabilitet.

Motsyklisk buffer skal dempe effektene av sykliske variasjoner ved at institusjonene må bygge opp ekstra bufferkapital i perioder med særlig sterk kredittvekst. Det legges til grunn at denne bufferen ikke skal brukes til finstilt makroøkonomisk styring fra Norges Banks side. Den motsykliske kapitalbufferen er på 1,5 % fra 30. juni 2016. Nivået fastsettes av Finansdepartementet etter råd fra Norges Bank, og størrelsen på bufferen avhenger av konjunktursituasjonen. Formålet med den motsykliske kapitalbufferen er å gjøre institusjonene mer solide og robuste overfor utlånstap i en framtidig lavkonjunktur og dempe faren for at bankene skal bidra til å forsterke en eventuell nedgangskonjunktur ved å redusere sin kredittgivning. Økning av motsyklisk buffer skjer med en 12 måneders varslingsfrist. Reduksjon av motsyklisk buffer kan gjennomføres umiddelbart. Finansdepartementet har vedtatt at motsyklisk buffer skal økes ytterligere til 2 % med virkning fra 31.12.17.

Bufferkrav for systemviktige institusjoner (SIFI) 2 %. Bufferen skal redusere sannsynligheten for vanskeligheter hvor en avvikling av en institusjon kan medføre finansiell ustabilitet og betydelige forstyrrelser i realøkonomien. I all hovedsak er det institusjoner med en forvaltningskapital på minst 10 prosent av Fastlands-Norges BNP, eller en andel av utlånsmarkedet på minst fem prosent, som defineres som systemviktig. SMN er ikke definert som systemviktig.

Pilar 2

Intensjonen med Pilar 2 er at det skal fange opp kapitalbehov knyttet til risikoer som ikke eller ikke helt dekkes av kapitalkravene i Pilar 1. Bankene skal selv vurdere sin risiko og det tilhørende kapitalbehovet, noe som skal gi Finanstilsynet grunnlag til å fastsette individuelle Pilar 2-krav til bankene. Finanstilsynet har i 2016 fastsatt individuelle krav til Pilar 2-tillegg for SMN. Finanstilsynets pilar 2 tillegg ble på 2,1 %.

Dersom banken kommer i brudd på de kombinerte bufferkravene må det fremlegges en kapitalplan for Finanstilsynet i løpet av fem virkedager. Banken kan fortsatt drive sin virksomhet, men et brudd vil medføre begrensinger i disponering av årsresultat.

SpareBank 1 SMN har lagt til grunn at ren kjernekapital skal være på minst 14,5 % pr 31.12.2016, gitt det kjente nivået på motsyklisk buffer. Dette gir en ledelsesbuffer på 0,9 % i forhold til samlede Pilar 1-krav som pilar 2 tillegg.

Innføring av et uvektet kjernekapitalkrav (Leverage Ratio)

Innføring av et uvektet kjernekapitalkrav skal virke som et supplerende kapitalmål til det risikovektede kapitalkravet. En uvektet kjernekapitaldekning kan gi nyttig informasjon om den risikovektingen som benyttes, og i siste instans være en «back stop» hvis det er benyttet svært lave risikovekter. Norske banker har, sammenlignet med flere av sine internasjonale konkurrenter, høye risikovekter, og dermed en lavere rapportert kapitaldekning. Myndighetene legger til grunn at offentliggjøring av høye kapitalnivået til norske banker vil kunne være nyttig.

Kravet til uvektet kjernekapitalandel er satt til 3% med virkning fra 30. juni 2017. Alle banker skal i tillegg ha en buffer på ytterligere 2 %. Kravet for SMN vil derfor være på 5 %, fra det tidspunkt forskriftsendringen trer i kraft.

Ved utgangen av 2016 var konsernets uvektede kjernekapitalandel på 7,4 %, opp fra 6,7 % pr utgangen av 2015. Styret har ved utgangen av 2016 ikke satt noe mål for uvektet kjernekapitalandel.

Ved beregning av uvektet kapitalkrav skal konsolideringsreglene for kapitaldekningsregelverket anvendes. For SMN vil det medføre at man foretar proporsjonal konsolidering av tilknyttede selskap. I tillegg til den kapitaldekningsmessig konsoliderte balansen skal det foretas justeringer for off-balance poster. Ved utgangen av 2016 var eksponeringsmålet for SMN på 203,4 mrd NOK.

Tellende kjernekapital var 15.069 mill NOK.

Kvantitative likviditetskrav

Innføring av likviditetskrav (LCR)

Finansinstitusjoner møter stadig strengere krav for å ha en tilstrekkelig likviditetsbuffer for å overleve perioder med stort stress. LCR (Liquidity Coverage Ratio) har store likhetstrekk med tradisjonelle likviditetsindikatorer, men stiller strenge krav til hva som kvalifiserer som likvide aktiva. I hovedsak inngår kontanter, statspapirer og svært likvide aktiva (i dette tilfelle definert som obligasjoner med fortrinnsrett og godt ratede industriobligasjoner). Disse aktivaene skal dekke en netto negativ kontantstrøm i en stresset periode på 30 dager. I stresset inngår både balanse og off-balanceposter.

Innføring av krav om langsiktig finansiering (NSFR)

I etterkant av finanskrisen har fokus i større grad rettet seg mot løpetiden på bankens finansiering. Gjennom etablering av dette nøkkeltallet skal en sikre at bankens eiendelsside i balansen er tilstrekkelig langsiktig og stabilt finansiert, i dette tilfellet definert som finansiert med løpetider over ett år. Kravet forventes innført i 2018.

2. RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 SMN

SpareBank 1 SMN har som mål å opprettholde en moderat risikoprofil, og å ha en så høy kvalitet i sin risikooppfølging at ingen enkelthendelser skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad. Bankens risikoprofil er kvantifisert gjennom mål for rating, konsentrasjon, risikojustert avkastning, misligholdssannsynlighet, tapsgrader, forventet tap, nødvendig økonomisk kapital, regulatorisk kapitaldekning samt forventede likviditetsmessige regulatoriske krav.

Prinsippene for risikostyring i SpareBank 1 SMN er fastsatt i bankens risikostyringspolicy. Banken legger stor vekt på å identifisere, måle, styre og følge opp sentrale risikoer for å sikre at konsernet utvikler seg i tråd med vedtatt risikoprofil og strategier

Risikostyringen skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse. Risikostyringen skal videre sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning.

Dette skal oppnås gjennom:

- En sterk organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring
- En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen og risikokostnadene, og gjennom dette å skape et bedre beslutningsgrunnlag
- Å tilstrebe en optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi
- Å unngå uventede negative hendelser som kan være ødeleggende for konsernets drift og omdømme i markedet

Konsernets risiko tallfestes blant annet gjennom beregninger av forventet tap og behov for risikojustert kapital (økonomisk kapital) for å kunne dekke uventede tap. Forventet tap beskriver det beløpet man statistisk må forvente å tape i en 12 måneders periode. Risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Styret har vedtatt at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,9 prosent av alle mulige uventede tap.

Det er lagt til grunn statistiske metoder for beregning av forventet tap og for risikojustert kapital, men beregningen forutsetter likevel i noen tilfeller bruk av ekspertvurderinger. For risikotyper hvor det ikke finnes anerkjente metoder for å beregne kapitalbehov, legger banken vekt på å definere rammer for styring av risikoen som sikrer at sannsynligheten for at en hendelse inntreffer er svært lav.

Avkastningen på risikojustert kapital er et av de viktigste strategiske resultatmålene i den interne styringen av SpareBank 1 SMN. Dette innebærer at forretningsområdene tildeles kapital i henhold til den beregnede risikoen ved virksomheten, og at det foretas en løpende oppfølging av kapitalavkastningen. Beregningene av risikojustert kapital gjør det mulig å sammenligne risiko på tvers av risikogrupper og forretningsområder. Til dette formålet har banken implementert EVA-beregninger (Economic Value Added) for å følge den risikojusterte lønnsomheten i forretningsområdene. I tillegg måles og følges risikoen opp gjennom måling av blant annet rammebruk og viktige porteføljesisikomål.

Konsernets overordnede risikoeksponering og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikorapporter til administrasjonen og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av Risk Management, som er uavhengig av de enkelte forretningsområdene i konsernet.

ANSVAR FOR RISIKOSTYRING OG KONTROLL

Risikostyring og kontroll er en del av SpareBank 1 SMN sin virksomhetsstyring som er beskrevet i kapitlet "Eierstyring og selskapsledelse" i årsrapporten. Konsernets kontroll- og styringsmodell tar sikte på uavhengighet i risikorapporteringen, hvor ansvar og roller i den daglige risikostyringen er vektlagt. SpareBank 1 SMN har gjennom flere år lagt ned store ressurser i å utvikle effektive risikostyringsprosesser for å identifisere, måle og styre risiko.

I prosessen for risiko- og kapitalstyring er organisasjonskulturen selve grunnmuren som de andre elementene bygger på. Organisasjonskulturen omfatter ledelsesfilosofi, lederstil og menneskene i organisasjonen med deres individuelle egenskaper som integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. En mangelfull organisasjonskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak.

Konsernet legger vekt på en kontroll- og styringsstruktur som fremmer målrettet og uavhengig styring og kontroll.

Figur 2 - roller og ansvar i risikostyringen

Risikostyringsprosessen i SMN deles inn i følgende funksjoner:

- en utøvende funksjon (inkluderer både linje (kundeansvar) og stab (styring/støtte/kontroll))
- en uavhengig overvåkingsfunksjon (Risk Management og Compliance)
- en uavhengig bekreftelsesfunksjon (intern revisjon)

Denne kontroll- og styringsmodellen skal sikre uavhengighet i beslutning og rapportering, og ansvar og roller i den daglige risikostyringen er vektlagt spesielt. Et viktig prinsipp er at risikostyringsprosessen er en integrert del av den daglige virksomheten. Risk Management og compliance-funksjonen fjerner ikke noe av resultatens ansvar for god risikostyring.

Et viktig fundament i en effektiv risikostyring vil være en sterk risikokultur, som kjennetegnes ved høy bevissthet om risiko og risikostyring i hele konsernet. Et slikt grunnlag innebærer at enhver medarbeider har en god forståelse for sin egen virksomhet og handlinger, og de risikoer som er forbundet med dette. Ansvaret for risikostyring er delt mellom styret, konsernledelsen og linjeledelsen.

Bankens risikostyringsprosess tar utgangspunkt i styrevedtatte strategier for overordnet risikostyring samt vurdering av kapital situasjon som definerer risikoappetitt samt økonomisk kapasitet for risikoeksponering.

Videre vedtas risikostyringsstrategier for ulike risikotyper, samt strategier for de ulike forretningsområdene som oversetter risikoappetitt og ambisjoner til konkrete mål.

Det legges vekt på at forretnings- og risikostyringsstrategiene er godt avstemt. Løpende utvikling i forhold til forretningsmessig måloppnåelse rapporteres til styret på månedsbasis gjennom blant annet konsernsjefens målekort, regnskapsrapportering samt statusrapporter fra forretningsenhetene. Dette danner grunnlaget for at styret kan vurdere om enhetene når sine forretningsmessige mål.

Styret mottar kvartalsvise risiko- og compliance-rapporter som gir styret grunnlag for å påse at aktivitetene gjennomføres innenfor den risikoprofil som styret har vedtatt.

Videre bekrefter internrevisjonen at aktivitetene er gjennomført innenfor det rammeverk for internkontroll som er etablert, samt at dette rammeverket er hensiktsmessig. Internrevisjonen møter styrets risikoutvalg i forkant av styrebehandlingen for å gjennomgå funn og observasjoner.

Styringssystemer

Banken har utviklet en applikasjonsportefølje av styringssystemer som er distribuert til alle ledere i banken.

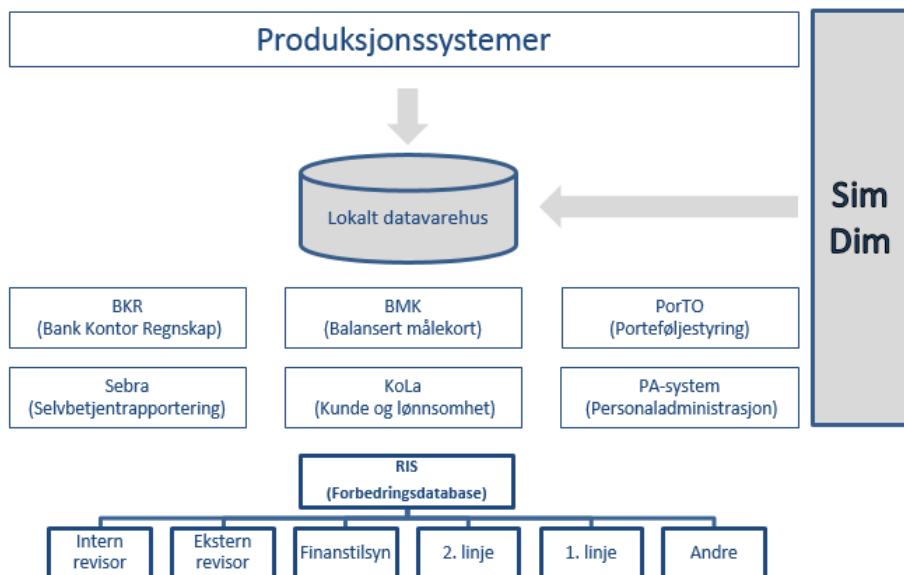
Flere av ledelsesinformasjonssystemene er sentrale i avlesing, analyse, dokumentasjon, rapportering og lagring av informasjon knyttet til både sentrale parameter i konsernets IRB-system, samt oppfølging av forbedringstiltak. De viktigste systemene i denne sammenheng er:

1. Balansert målekort (BMK), som utvikles for hver divisjon, og som har med sentrale indikatorer som er tett knyttet til IRB-systemet. Som f. eks risikojustert avkastning, andel høyrisiko, kredittkvalitet og mislighold
2. Porteføljestyringssystemet (PorTo), som er konsernets system for å avlese og rapportere sentrale risikoparametre knyttet til utlånsaktiviteten, herunder:
 - Misligholdssannsynlighet (PD)
 - Tapssannsynlighet gitt mislighold (LGD)
 - Eksponering gitt mislighold (EAD)
 - Forventet tap (EL)
 - Uventet tap (UL)
 - Risikojustert avkastning (RARORAC)
 - Tapsutsatte engasjementer

Porteføljestyringssystemet gir også oversikt over faktisk migrasjon og grunnlagsdata for validering og stresstesting. Systemet er fleksibelt, og det er enkelt for den enkelte bruker å eksportere data over i regneark for å gjøre sensitivetsanalyser og what-if analyser på egen portefølje.

Porto benyttes også som utgangspunkt for budsjettering og fastsettelse av kredittstrategiske mål for kommende periode.

3. Risiko- og informasjonssystemet (RIS) som er en database for oppfølging av forbedringsområder knyttet til ulike hoved- og delprosesser eller sentrale fagområder i konsernet.

Figur 3 - oversikt rapporteringssystemer

Styret i SpareBank 1 SMN har ansvaret for å påse at konsernet har en ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra vedtatte risikoprofil og myndighetspålagte krav.

Konsernets styre fastsetter de overordnede målsettingene som risikoprofil, avkastningsmål og hvordan kapitalen skal fordeles på de ulike forretningsområdene. Styret fastlegger også de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen, samt alle vesentlige aspekter ved risikostyringsmodellene og beslutningsprosessene.

Konsernsjefen har ansvaret for risikostyringen. Dette betyr at Konsernsjef er ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringssystemer, og at risikoeksponeringen overvåkes. Konsernsjefen er også ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Forretningsområdene har ansvaret for den daglige risikostyringen innenfor sitt ansvarsområde, og de skal til enhver tid påse at risikostyringen og risikoeksponeringen er innenfor de rammer og overordnede styringsprinsipper som er besluttet av styret eller konsernsjef.

Avdeling for risikostyring er organisert uavhengig av forretningsenhetene og rapporterer direkte til Konsernsjef. Avdelingen har ansvaret for konsernets risikomodeller og for videreutvikling av effektive risikostyringssystemer. Avdelingen er videre ansvarlig for uavhengig risikovurdering, risikorapportering og den overordnede risikoovervåking.

Compliance-funksjonen er organisert uavhengig av forretningsenhetene. Funksjonen identifiserer, vurderer og gir anbefalinger, samt overvåker og rapporterer innenfor regulatoriske rammeverk som gjelder SpareBank 1 SMN. Funksjonen ledes av juridisk direktør som rapporterer til konsernsjefen og styret.

Kredittutvalg. Konsernet har for et sentralt konsernkredittutvalg og et kredittutvalg for SMB-kunder. Kredittutvalgene har ansvaret for å avgi en uavhengig innstilling til fullmaktshaver med:

- vurdering av låne- og kredittsøknadene, inkl. fornyelser av engasjement, i henhold til gjeldende kredittstrategi, kredittpolitikk, bevilgningsreglement og kredittbehandlingsrutiner
- legge spesiell vekt på avdekking av risiko i tilknytning til den enkelte søknad og foreta en egen selvstendig kredittrisikovurdering
- forsikre seg om at konsekvensene for konsernet av de ulike risikoer er klarlagt

Spesialengasjement. Banken har en egen avdeling for spesialengasjement som bistår kundeenheten i behandlingen av kunder hvor det er åpenbart, eller anses overveiende sannsynlig, at kunden ikke vil kunne betjene sine forpliktelser uten at det iverksettes tiltak ut over ordinær oppfølging.

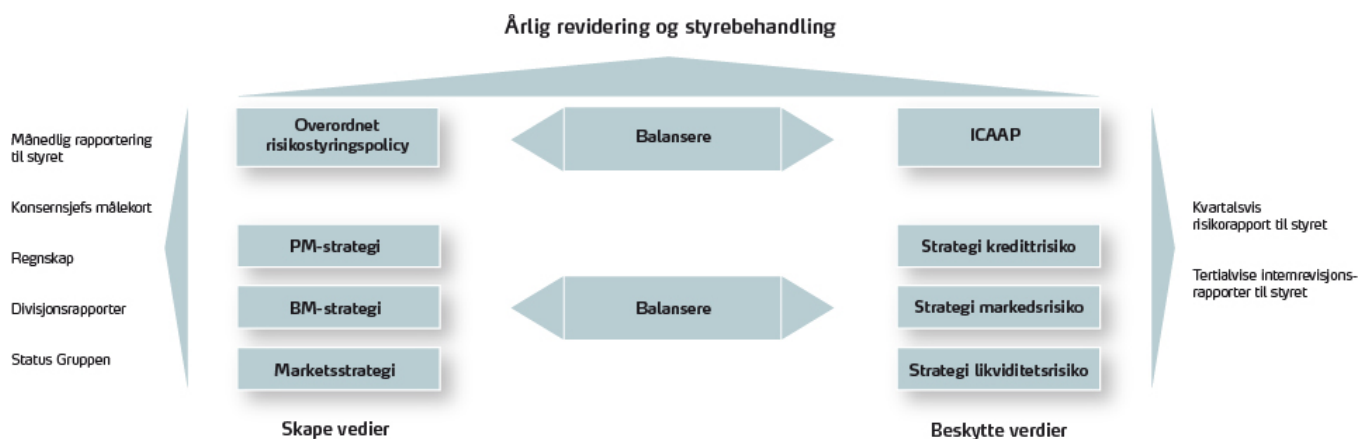
Kredittutvalg for kredittsikring (KUR). Det er etablert et eget kredittutvalg for kredittsikring (KUR) som skal ha hovedfokus på risikoutsatte engasjement. Utvalget behandler saker definert på sentral watch-list, og omfatter i hovedsak engasjementer over kr. 50 mill.

Valideringskomité. Valideringskomiteen gjennomgår minimum årlig valideringen av bankens IRB-modeller. Komiteen behandler også forslag om implementering av ny- og videreutviklede versjoner av bankens IRB-modeller. Komiteen innstiller overfor bankens styre, som fatter endelig vedtak.

Balansekomiteen har ansvaret for behandling av saker i tilknytning til kapitalstruktur og likviditetsrisiko, markedsrisiko, internprising av kapital og etterlevelse av rammer fastsatt av styret.

Internrevisjonen er et redskap for styret og administrasjonen som overvåker at risikostyringsprosessen er målrettet, effektiv og fungerer som forutsatt. Konsernets internrevisjon utføres av ekstern leverandør, og dette sikrer uavhengighet, kompetanse og kapasitet. Internrevisjonen rapporterer organisasjonsmessig til styret. Rapporter med eventuelle anbefalinger om forbedringer i konsernets risikostyring, blir kontinuerlig gjennomgått.

Internrevisjonen skal regelmessig og minimum årlig revidere IRB-systemet, herunder modellene som ligger til grunn for beregning av risikoparameterne, anvendelse og etterlevelsen av forskrift om kapitalkrav. Det er selskapet KPMG som utfører internrevisjonen i konsernet.

Figur 4 - oversikt over sammenhenger forretningsstrategier og risikostrategier

KAPITALSTYRING

SpareBank 1 SMN har en målrettet prosess for kapitalstyring som i størst mulig grad skal sikre:

- En effektiv kapitalanskaffelse og kapitalanvendelse i forhold til konsernets strategiske målbilde og vedtatte forretningsstrategi.
- Konkurransedyktig avkastning.
- En tilfredsstillende kapitaldekning ut fra valgt risikoprofil.
- Konkurransedyktige vilkår og en god langsiktig tilgang på innlån i kapitalmarkedene.
- At konsernet minimum klarer å opprettholde nåværende internasjonale ratinger.
- Utnyttelse av vekstmuligheter i konsernets definerte markedsområde.
- At ingen enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad.

Det er en langsiktig målsetting at innenfor den vedtatte forretningsstrategien skal den risikjusterte kapitalen i størst mulig grad allokere til de områdene som gir høyest risikjustert avkastning.

Gjennom lovverket er SpareBank 1 SMN underlagt et regelverk for minstekrav til kapitaldekning og soliditet. CEBS (Committee of European Banking Supervisors) har gitt retningslinjer for tilsynsmyndigheter når de skal vurdere institusjonenes prosesser for styring av risiko og kapitalbehov i form av en ICAAP-prosess (Internal Capital Adequacy Assessment Process).

Som en integrert del av sin risikostyringspolicy har SpareBank 1 SMN etablert en kapitalallokeringsprosess (ICAAP) for å sikre at banken til enhver tid har en tilstrekkelig ansvarlig kapital i forhold til valgt risikoprofil. Videre skal prosessen sikre en effektiv kapitalanskaffelse og – anvendelse. Bankens har utarbeidet en recoveryplan for håndtering av soliditet- og likviditetssituasjonen i tilfelle konsernet skulle komme i en situasjon med et sterkt press på den rene kjernekapitaldekningen, og i perioder med urolige finansmarkeder. Det foretas løpende målinger av KRI-er (Key Risk Indicators) for å fange opp signaler som tilsier at banken beveger seg mot definerte trigger-nivåer. Mulige tiltak er identifisert og kvantifisert.

Kapitalstyringsprosessen skal:

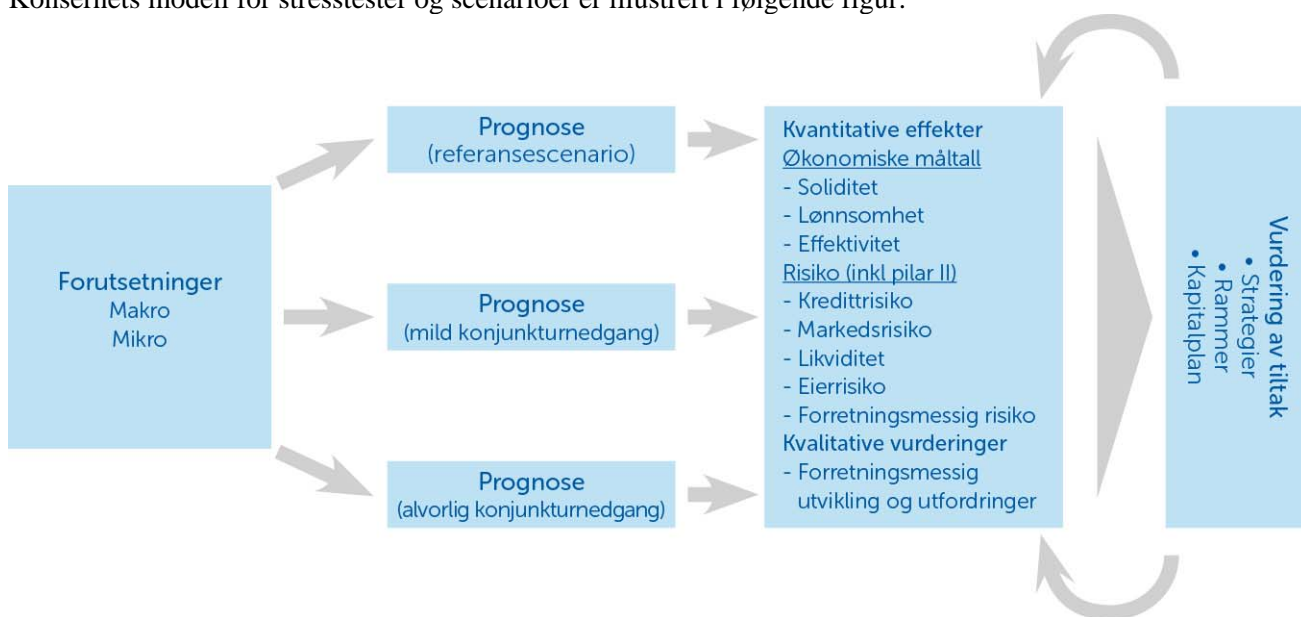
- være risikodrevet og omfatte alle vesentlige typer risiko i konsernet
- være en integrert del av forretningsstrategien, styringsprosessen og beslutningsstrukturen
- være framoverskuende og det skal gjennomføres stresstester
- være basert på anerkjente og betryggende metoder og fremgangsmåter for måling av risiko
- gjennomgå regelmessig, og minst årlig av styret

Stresstester

Sentralt i vurdering av konsernets langsiktige kapitalbehov er prosess og modeller for stresstester. Hensikten er å identifisere forhold som kan påvirke risikobildet og kapitaldekningen i negativ retning. Stresstestene skal omfatte alle vesentlige deler av risikobildet, og skal inkludere en vurdering av betydningen for konsernets soliditet.

Stresstestene skal representere forhold som vil kunne inntreffe fra tid til annen, og som SpareBank 1 SMN bør ta høyde for under hensynet til langsiktig drift. Vurdering og fastsettelse av nødvendig kapitalbehov inngår i en samlet risikovurdering, sammen med vurdering av fremtidige vekstplaner og strategier.

Konsernets modell for stresstester og scenarier er illustrert i følgende figur:

Figur 5 - struktur - stresstesting

En betydelig utfordring er å definere, samt oversette makroforutsetningene til forretningsmessige effekter ved vurdering av:

- kredittscoremodellene – vurdering av migrasjon og endringer i misligholdssannsynlighet, forventet og uventet tap
- soliditet og lønnsomhet – prognoser for normal utvikling og ulike økonomiske tilbakeslag
- likviditet (finansiering) – konsernets utfordringer og sårbarhet knyttet til endringer i finansiering og situasjon knyttet til eventuell generell finansiell krise, eller spesielle situasjoner for banken
- påvirkning på markeds- og konkurransesituasjonen

Beskrivelse av scenarier

For å definere makrosenarioene har vi benyttet en enkel makromodell som ivaretar et minimumskrav til konsistens mellom makrostørrelsene. Modellen har mange likhetstrekk ved Norges Banks makromodeller, men er betydelig forenklet for å kunne være operativ i Excel. Modellen inneholder følgende sammenhenger:

- Produksjonsgapet modelleres som funksjon av historisk produksjonsgap, realrente og et restledd
- Inflasjonen modelleres som funksjon av historisk inflasjon, produksjonsgap og et restledd.
- Nominell pengemarkedsrente modelleres som funksjon av avviket mellom inflasjon og inflasjonsmålet, produksjonsgapet og et restledd (Taylor-rente).
- Arbeidsledighet modelleres som funksjon av historisk arbeidsledighet samt nivå og endring i produksjonsgapet.
- BNP-veksten modelleres som funksjon av produksjonsgapet og forutsetning om potensiell vekst.
- Driftsinntekt, driftskostnad og driftsresultat modelleres som funksjon av BNP-vekst, inflasjon og nivå på produksjonsgapet samt et restledd. Nivå på produksjonsgapet bestemmer utviklingen i marginen, dvs forholdet mellom vekstratene i driftsinntekter og driftskostnader.
- Finanskostnadene er en enkel funksjon av nominell pengemarkedsrente samt et restledd som for eksempel tar hensyn til endringer i risikopremier.

Denne modellen er implementert i alle makrosenarioene ved vurdering av effekt på utviklingen i balanse, resultatet og risiko, og benyttes spesielt for å estimere effekter på kredittrisiko. Andre størrelser blir fastsatt med større grad av lederseskjønn.

For banken er det viktig at scenarioet og stresstesten for et alvorlig økonomisk tilbakeslag tar utgangspunkt i alvorlige - men mulige – rystelser i økonomien, slik at disse gir svar på hvor mye som kan gå tapt, ikke nødvendigvis hvor mye det er sannsynlig å tape. Dette innebærer at disse ikke behøver å gi uttrykk for endringer vi anser som sannsynlige, dette fordi vi i forutsetningene sier at alle hendelser skjer samtidig (korrelasjon = 1).

Når det gjelder effekter av store kriser er disse, som nevnt, mer et grunnlag for å illustrere effekten av mulige rystelser i økonomien og virkning på bankens lønnsomhet og soliditet. Dette som grunnlag for ledelsens diskusjoner knyttet til mulige og nødvendige tiltak hvis en stor bankkrise skulle oppstå.

For myndighetene er det viktig av bankene gjennomfører scenarioer og stresstester for å avdekke robustheten i finansiell sektor.

SpareBank 1 SMN arbeider jevnlig med økonomiske framskrivninger i et 4 års perspektiv via langtidsprognoser.

Rapportering og oppfølging

Et viktig element i en effektiv risikostyring er overvåking av den løpende risikoeksponeringen. Alle ledere er ansvarlig for den daglige risikostyringen innenfor sitt eget ansvarsområde, og de skal til enhver tid påse at risikoeksponeringen er innenfor de rammer som er besluttet av styret eller konsernsjef.

Konsernets overordnede risikoeksponeringer og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikorapporter til administrasjon og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av avdeling for risikostyring som er uavhengig av de enkelte forretningsenhetene i konsernet.

Vesentlig rapportering til toppledelse og styre:

Analyse/rapport	Mottaker/ beslutningstaker		Frekvens			Kommentarer
	Styret	Konsernsjef	Årlig	Kvartalsvis	Månedlig	
Risikostyringspolicy – overordnet	x		x			Vurdering og endring av bankens risikotoleranse innenfor ulike risikoområder – kreditt, marked, likviditet og operasjonell risiko.
Risikostrategi – kreditt, markeds- og likviditetsrisiko	x		x			Vurdering og endring av detaljerte mål og rammer for kreditt-, markeds- og likviditetsrisiko.
ICAAP	x		x			Prosess for bl.a. å sikre at konsernet har en prosess for å vurdere sin totale ansvarlige kapital i forhold til risikoprofil. ICAAP skal også bidra til å vurdere forsvarlig kapitaldekningsmål og sikre en forsvarlig likviditetsstrategi.
Recoveryplan	x		x			Recoveryplanen skal være et verktøy som skal identifisere muligheter for å gjenopprette finansiell styrke og stabilitet under et hardt finansielt stress. Minimum årlig oppdatering.
Risikorapport	x			x		Kvartalsvis rapportering av status og forventet utvikling i risikoprofilen til konsernet. Skal også gi en bekreftelse på etterlevelsen og oppfyllelsen av de strategiske nøkkeltall og rammer som er nedfelt i konsernets risikostrategi. Rapportering av status på triggenivå i Recoveryplanen.
Nøkkeltallsrapport risiko		x			x	Status og utvikling i forhold til mål og rammer innenfor risikoene kreditt, marked og likviditet.
Valideringsrapport	x			x		Samlet oversikt over kvantitativ og kvalitativ validering gjennomføres årlig.
Økonomi- / regnskapsrapport	x		x	x	x	
Vurdering av nedskrivningsbehov		x		x		Minimum kvartalsvis gjennomgang av store og risikoutsatte engasjementer og porteføljer for vurdering av nedskrivninger – individuelle og gruppe.

Figur 7 – vesentlig rapportering til toppledelse og styret

Risikoområder

SpareBank 1 SMN identifiserer og styrer risiko innenfor følgende overordnede risikoområder:

- **Strategisk risiko:** Risiko for svikt i inntjening og generering av kapital som skyldes endringer i rammebetingelser, dårlige forretningsmessige beslutninger, dårlig implementering av beslutninger eller manglende tilpasning til endringer i forretningsmessige rammebetingelser.
- **Kredittrisiko:** Risiko for tap som følge av kundens manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.
- **Markedsrisiko:** Risiko for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser og verdipapirmarkeder.
- **Operasjonell risiko:** Risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser. Operasjonell risiko omfatter juridisk risiko, men ikke strategisk risiko eller omdømmerisiko.
- **Likviditetsrisiko:** Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økninger i eiendeler.
- **Eierrisiko:** Risiko for tap i datterselskaper, SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Boligkreditt AS er knyttet til den risiko som det enkelte selskap påtar seg i sin drift, så vel som risikoen for at det må tilføres ny kapital i ett eller flere av disse selskapene.
- **Forretningsmessig risiko:** Risiko for sviktende inntjening og kapitaltilførsel knyttet til mangel på diversifisering av forretningsgrunnlag eller mangel på tilstrekkelig og permanent lønnsomhet for eksempel på grunn av for høy cost/income rate.
- **Omdømmerisiko:** Risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, grunnfondsbevisiere og myndigheter.
- **Compliancerisiko:** Risiko for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter, økonomisk tap eller svekket omdømme som følge manglende etterlevelse av lover/forskrifter, standarder eller interne retningslinjer.

3. REGULATORISK KAPITALDEKNING (PILAR 1)

Konsolidering. Tabellen nedenfor viser forskjellen i konsolideringsgrunnlaget ved konsolidering etter regnskapsreglene og ved konsolidering for kapitaldekningsformål.

Aksjer eid av morbanken	Selskapets	Antall	Pålydende	Bokført verdi	
	aksjekapital (1000 kr)	aksjer	verdi (1000 kr)	31.12	Eierandel
SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS	534.290	53.429	10,0	448	64,6
SpareBank 1 SMN Invest AS	457.280	457.280	1,0	739	100,0
EiendomsMegler 1 Midt-Norge AS	57.803	4.788	10,5	120	87,0
SpareBank 1 SMN Kvartalet AS	326.160	30.200	10,8	919	100,0
SpareBank 1 Regnskapshuset SMN AS	17.136	238	72,0	121	100,0
Allegro Kapitalforvaltning ASA	6.000	6.000	1,0	11	90,1
SpareBank 1 Bygget Steinkjer AS	6.100	100	61,0	53	100,0
SpareBank 1 Bygget Trondheim AS	94.236	100.000	0,9	75	100,0
SpareBank 1 SMN Card Solutions AS	200	2.000	0,1	9	100,0
St. Olavs Plass 1 SMN AS	10.000	100.000	0,1	75	100,0
SpareBank 1 Bilplan AS	5.769	41.206	0,1	9	100,0
Jernbanegata 19 SMN AS	1.000	1.000.000	0,1	13	100,0
SpareBank 1 Markets AS	378.347	2.265.553	167	363	73,5
SMB Lab AS	5.000	50.000	0	50	100,0
Aksjer eid av datter- og datterdatterselskaper					
Leksvik Regnskapskontor AS					50,0
GMA Invest AS					100,0
Sentrumsgården AS					35,3
Aqua Venture AS					37,6
Maritech Systems AS					23,1
Omega-3 Invest AS					33,6
Tjeldbergodden Utvikling AS					23,0
Grilstad Marina AS					35,0
Grilstad Energi AS					30,0
GMN 4 AS					35,0
GMN 51 AS					30,0
GMN 52 AS					30,0
GMN 53 AS					30,0
GMN 6 AS					35,0
SpareBank 1 Capital Markets					100,0
Investeringer i felleskontrollert virksomhet					
SpareBank 1 Gruppen AS					19,5
SpareBank 1 Banksamarbeidet DA					17,7
Sparebank 1 Mobilbetaling AS					19,7
BN Bolig AS					50,0
Investeringer i tilknyttede selskaper					
BN Bank ASA					33,0
SpareBank 1 Boligkreditt AS					19,1
SpareBank 1 Næringskreditt AS					36,5
SpareBank 1 Kredittkort AS					18,3
Bjerkeløkkja AS					40,7
Investering i selskaper holdt for salg					
Mavi XV AS					100,0
Mavi XI AS					100,0
Mavi XXIV AS					100,0
Mavi XXV AS					100,0
Mavi XXVI AS					100,0
Mavi XXVII AS					100,0
Mavi XXVIII AS					100,0

Tabell 1 - investeringer i datterselskaper og tilknyttede selskap

SpareBank 1 SMN legger vekt på at alle enheter i konsernet har tilfredsstillende kapitalisering til enhver tid. Konsernets styrende organer har ikke lagt beskrankninger på styrets mulighet til å overføre kapital mellom

morbanken og datterselskaper og mellom datterselskaper ut over det som følger av regulatoriske og andre lovbestemte beskrankninger. Det er heller ingen vedtektsbestemmelser som setter slike beskrankninger. Av samme grunn inngår ikke banken eller dets datterselskaper avtaler som setter beskrankning på styrets adgang til å overføre kapital som nevnt. Dette gjelder så vel innlånsavtaler, som avtaler med leverandører og kunder.

På bakgrunn av overnevnte er det heller ikke satt begrensninger på styrets mulighet til å reallokere kapital mellom de ulike forretningsenhetene i morbanken. For øvrig vil overføring av kapital mellom selskapene reguleres av den ordinære rammelovgivningen for disse virksomhetene og for finanskonsernet.

I likhet med investering i datterselskapene har konsernet strategisk interesse i å understøtte virksomheten i de tilknyttede selskapene BN Bank ASA, SpareBank 1 Næringskreditt AS, SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Kredittkort AS og SpareBank 1 Gruppen AS. I den anledning er konsernet opptatt av at det ikke inngås avtaler eller treffes vedtak eller lignende som innebærer en beskrankning på eierbankenes mulighet til å overføre kapital til disse selskapene dersom dette skulle være nødvendig for å oppnå tilfredsstillende kapitaldekning/soliditet.

Konsernet antar at det ikke vil være praktisk å overføre kapital fra disse selskapene til eierbankene ut over ordinær utbyttebetaling og legger dette til grunn for konsernets egen risikoprofil. Eierbankene har som policy å overføre hele overskuddet, og deretter foreta nødvendig oppkapitalisering.

Ansvarlig kapital

Tabellen nedenfor viser sammensetning av kjerne- og ansvarlig kapital for morbank og konsern pr 31.12.2016.

Ansvarlig kapital	Konsern	Mor
Egenkapitalbevis	2.597	2.597
- Egne egenkapitalbevis	-4	-
Overkursfond	895	895
Utjevningsfond	4.484	4.487
Grunnfondskapital	4.498	4.498
Avsatt utbytte	389	389
Avsatt gaver	220	220
Fond for urealiserte gevinster	139	126
Annen egenkapital	1.656	-
Ikke-kontrollerende eierinteresser	425	-
Sum balanseført egenkapital	15.299	13.212
Utsatt skattefordel, goodwill og andre immaterielle eiendeler	-741	-470
Andel av fond for urealiserte gevinster i tilknyttede selskap	117	-
Fradrag for avsatt utbytte og gaver	-609	-609
Minoritetsinteresser bokført i annen egenkapital	-425	-
Minoritetsinteresser som kan medregnes i ren kjernekapital	220	-
Overfinansiering pensjonsforpliktelse	-	-
Verdjusteringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse	-48	-29
Positiv verdi av justert forventet tap etter IRB-metoden	-248	-190
Direkte, indirekte og syntetiske investeringer i selskaper i finansiell sel	-337	-
Sum ren kjernekapital	13.228	11.914
Fondsobligasjon, hybridkapital	1.358	950
Fondsobligasjonskapital omfattet av overgangsbestemmelser	483	483
Sum kjernekapital	15.069	13.347
Tilleggs kapital utover kjernekapital		
Ansvarlig kapital	1.698	1.000
Ansvarlig lånekapital omfattet av overgangsbestemmelser	673	673
Direkte, indirekte og syntetiske investeringer i selskaper i finansiell sel	-256	-256
Sum tilleggs kapital	2.115	1.417
Netto ansvarlig kapital	17.184	14.764

Tabell 2 - sammensetning ansvarlig kapital

Regulatorisk kapitalkrav pr 31.12.2016

De selskap som inngår i konsernet SpareBank1 SMN fremgår av tabell 1. Tabellen nedenfor viser regulatorisk minimumskrav til ansvarlig kapital.

Minimumskrav ansvarlig kapital Basel II	Konsern	Mor
Engasjement med spesialiserte foretak	1.206	1.065
Engasjement med øvrige foretak	1.102	1.064
Engasjement med massemarked SMB	1.602	1.128
Engasjement med massemarked personer	166	156
Engasjement med øvrige massemarked	74	71
Egenkapitalposisjoner	3	1.223
Sum kredittrisiko IRB	4.153	4.707
Gjeldsrisiko	36	35
Egenkapitalrisiko	5	-
Valutarisiko	1	-
Operasjonell risiko	479	334
Engasjementer beregnet etter standardmetoden	1.772	898
Risiko for svekket kredittverdighet for motpart (CVA)	84	51
Overgangsordning	574	-
Minimumskrav ansvarlig kapital	7.103	6.025
Beregningsgrunnlag	88.788	75.325
Minimumskrav ren kjernekapital, 4,5 %	3.995	3.390
Bufferkrav		
Bevaringsbuffer, 2,5 prosent	2.220	1.883
Systemrisikobuffer, 3,0 prosent	2.664	2.260
Motsykliskbuffer, 1,5 prosent	1.332	1.130
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	6.215	5.273
Tilgjengelig ren kjernekapital etter bufferkrav	3.017	3.251
Kapitaldekning		
ren kjernekapitaldekning	14,9 %	15,8 %
kjernekapitaldekning	17,0 %	17,7 %
kapitaldekning	19,4 %	19,6 %
Uvektet kjernekapitalandel	7,4 %	9,5 %

Tabell 3 - regulatorisk kapitaldekning pr 31.12.16

Minimumskrav til ansvarlig kapital er 7.157 mill NOK.

Ved utgangen av 2016 var konsernets rene kjernekapitaldekning på 14,9 % (13,6 %), kjernekapitaldekningen var på 17,0 % (15,6 %) og kapitaldekning på 19,4% (18,3 %). Konsernet har planlagt for at ren kjernekapitaldekning skal være på minst 15 % pr 31.12.2017, gitt det nivå man nå kjenner på motsyklisk buffer.

Ansvarlig lån og hybridkapital (mill. kr)	Konsern	Mor
Tidsbegrenset:		
2022 3mnd NIBOR + 2,75 % (Call 2017)	1 000	1 000
2036 fast rente 2,94 %, JPY (Call 2018) *	662	662
2026 Spb1 Finans Midt-Norge AS 16/26	43	0
Over-/underkurs/markedsverdi	22	22
Valuta agio tidsbegrenset	9	9
Påløpte renter	2	2
Sum tidsbegrenset	1 737	1 695
Evigvarende:		
Evigvarende 3 mnd NIBOR + 0,85 % (Call 2016)	0	0
Sum evigvarende	0	0
Fondsobligasjonslån:		
Fondsobligasjon 10/99, fast rente 8,25 % NOK (Call 2020) *)	350	350
Fondsobligasjon 10/99, flytende rente NOK (Call 2020)	100	100
Fondsobligasjon 13/99, flytende rente NOK (Call 2018)	500	500
Fondsobligasjon 13/99, flytende rente NOK (Call 2018)	450	450
Underkurs evigvarende	33	33
Påløpte renter	12	12
Sum fondsobligasjonslån	1 445	1 445
Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	3 182	3 140
Gjennomsnittlig rente NOK	4,8 %	4,8 %
Gjennomsnittlig rente YEN	4,2 %	4,2 %

1) Fastrentefinansieringen er gjort om til flytende rente ved bruk av rentebytteavtaler

Tabell 4 – ansvarlig lån og hybridkapital pr 31.12.16

SpareBank 1 SMN har i kapitlene nedenfor redegjort nærmere for rammeverk og styring av henholdsvis kreditt-, markeds- og operasjonell risiko.

3.1 Kredittrisiko

Kredittrisiko er risikoen for tap som følge av at kunder eller motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser overfor konsernet. Bankens organisering og rammeverk for styring av kredittrisiko er tilpasset Basel-komiteens "Sound Practices for The Management of Credit Risk" samt Finanstilsynets modul for styring og kontroll av kredittrisiko.

Kredittrisiko knyttet til utlånsvirksomheten utgjør konsernets største risikoområde. Konsernet eksponerer seg for kredittrisiko gjennom utlån og leasingprodukt til privat- og bedriftskunder samt gjennom aktiviteter i bankens kapitalmarkeds- og finansavdeling.

Gjennom den årlige revisjonen av kredittstrategien konkretiserer styret bankens risikoappetitt gjennom fastsettelse av mål og rammer for bankens kredittportefølje.

Bankens kredittstrategi og kredittpolicy er utledet av bankens hovedstrategi, og inneholder retningslinjer for risikoprofilen herunder maksimalt forventet tap (EL) for henholdsvis Privatmarked og Næringsliv, maksimal misligholdssannsynlighet i porteføljen (PD) og maksimal økonomisk og regulatorisk kapital (UL) allokert til kredittvirksomheten.

Konsentrasjonsrisiko styres ved:

- begrensning i størrelse på utlån og tapsgrad på enkeltengasjement
- rammer for maksimal eksponering og anvendelse av økonomisk kapital innenfor bransjer
- rammer for regulatorisk beregningsgrunnlag til Privatmarked og Næringsliv
- krav til maksimal eksponering, kredittkvalitet og antall engasjement over ti prosent av ansvarlig kapital.

Etterlevelse av kredittstrategi og styrevedtatte rammer overvåkes løpende av avdeling for risikostyring og rapporteres kvartalsvis til styret.

3.1.1 Styring av kreditt risiko

Kredittstrategi

Konsernets primære markedsområde er Midt-Norge bestående av Nord- og Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal. I tillegg har konsernet aktivitet i deler av Sogn og Fjordane.

Konsernet skal ha en moderat risikoprofil innenfor de segmenter den opererer. Kredittstrategiske rammer begrenser eksponeringen mot enkeltbransjer og –kunder, og setter tak på tapsrisiko pr kunde. Videre legger kredittstrategien rammer for vekst og kapitalanvendelse innenfor de ulike markedsområdene.

De kredittstrategiske rammene fastsettes årlig av styret.

Kredittpolitikk

De kredittpolitiske reglene beskriver grenser for og hva som er akseptabelt innenfor gitte områder i kredittvurderingen. I tillegg til de kredittpolitiske reglene, er det utarbeidet et dokument som beskriver retningslinjer for kredittgivning til bedriftskunder. Disse retningslinjene er retningsgivende / anbefalte nivåer og grenser på ulike områder, i motsetning til de kredittpolitiske reglene som det kreves spesifikke fullmakter for å avvike fra. De kredittpolitiske reglene revideres minimum årlig og godkjennes av administrerende direktør, med orientering til styret.

Fullmakter

Styret er ansvarlig for konsernets låne- og kredittinnvilgelser, men delegerer – innen visse rammer – kredittfullmaktene til administrerende direktør, som innenfor egne fullmakter kan delegere disse videre. De delegerede kredittfullmaktene er knyttet opp mot et engasjements misligholdssannsynlighet og sikkerhetsverdi og gjelder grupperte kunder på morbanknivå. Fullmaktene er personlige. Det innebærer at kredittutvalgene ikke har beslutningsmyndighet, men innstiller til fullmaktshaver. For noen stillingsnivåer vil fullmaktsgrensen reduseres med 50% dersom innstilling fra kredittutvalg ikke foreligger. Generelt er fullmaktene romslige dersom et engasjements misligholdssannsynlighet og tapsgrad tilsier lav risiko, mens fullmaktene strammes inn progressivt med økende risiko. Bevilgningsreglementet gjennomgås årlig, og endringer godkjennes av administrerende direktør med orientering til styret. Dette gjelder imidlertid ikke endringer i administrerende direktørs kredittfullmakter eller der endringene medfører vesentlig endring av risiko, da disse godkjennes av styret.

Kredittrutiner

Kreditt håndboken regulerer i detalj alle forhold knyttet til konsernets kredittgivning og engasjementsoppfølging. Kredittgivningsprosessen gir en nærmere beskrivelse av kunden og formålet med lånesøknaden, samt vurderinger av forhold rundt:

- Eiere og ledelse
- Finansieringsstruktur
- Overholdelse av kredittstrategi og kredittpolitikk
- Inntjening – vil kunden fremover ha tilstrekkelig inntjening til å betjene løpende forpliktelser, renter og avdrag?
- Tæring – dersom inntjening svikter, hvor lenge og hvordan kan kunden dekke løpende forpliktelser, renter og avdrag?
- Sikkerhetsobjekter og totalvurdering av risiko

3.1.2 Måling av kredittrisiko

Det gjennomføres løpende overvåking av kredittrisikoen i porteføljen. Dette skjer gjennom månedlige reklassifiseringer av hver enkelt kunde hvor bankens IRB-godkjente risikomodeller anvendes. I tillegg har banken etablert early warning - systemer for tidlig identifisering av uønsket utvikling av risiko på portefølje- eller enkeltkundenivå. Banken overvåker og rapporterer brudd på kredittstrategi og kredittpolitikk i saker som behandles i Konsernkredittutvalget, og dette rapporteres til hvert styremøte.

Porteføljestyling

Konsernet foretar en månedlig reklassifisering av alle kunder ved at oppdatert informasjon av betydning for beregning av kredittrisiko innhentes og benyttes i våre kredittmodeller. Porteføljestylingssystemet kan dermed hver måned presentere oppdaterte estimater for kundenes misligholdssannsynlighet, tapsgrader og forventet tap. Basert på dette beregnes kapitalbehov og risikojustert avkastning. Både interne og regulatoriske beregninger inngår i denne reklassifiseringen, og gjøres tilgjengelig for kundeansvarlige, ledere og risikostyringsfunksjonen. Kredittrisikoinformasjon på enkeltkunder kan enkelt aggregeres på ønsket nivå, for eksempel avdeling-, segment-, portefølje-, eller banknivå.

Early Warning

Konsernet har etablert en rekke prosesser og rapporteringer for tidlig å kunne avdekke endringer i kredittrisikoen med konsekvenser for mislighold og tapsgrad. Eksempler på konsernets early warning – prosess:

- Rapportering av kort mislighold (0-90 dager)
- Rapportering av utnyttelsesgrad flexilånsrammer og utnyttelsesgrad kassekreditter
- Rapportering av utvikling i og brudd på covenants
- Rapportering av utvikling i engasjement med betalingslettelser
- Overvåking av kunngjøringer (konkurs, tvangsavvikling, fusjoner, fisjoner, etc.)
- Månedlig konkursstatistikk – bransje og region
- Månedlig oppfølging av endringer i kapitalbruk og analyse av årsaker

Kredittprosessovervåking

Konsernets systemer for overvåking av kredittinnvilgelsesprosessen gir mulighet for en løpende oppfølging av kredittkvaliteten og den risikojusterte avkastningen på nye engasjement. Bevilgningsprotokoll lastes ned månedlig supplert med relevant risiko- og inntjeningsinformasjon. Systemet er godt egnet til sammenligning av kvalitet på tvers av avdelingene, og muliggjør tidlig handling hvis for eksempel enkeltavdelinger har en uønsket utvikling i den løpende kredittpraksisen.

3.1.3 Risikoklassifiseringssystemet

Konsernet har utviklet egne modeller for beregning av kredittrisiko. Modellene er godkjent for bruk i regulatoriske beregninger; avansert IRB-metode. For noen av modellene har konsernet ulikt kalibreringsnivå for interne og regulatoriske beregninger (PD og LGD for massemarked, PD for foretak).

Konsernets risikoklassifiseringssystem består av følgende modeller:

Misligholdssannsynlighet PD	Modellen beregner sannsynlighet for at en kunde går i mislighold i løpet av de neste 12 måneder
Eksponering ved mislighold EAD	Modellen beregner hvor stort kundens engasjement vil være ved et fremtidig misligholdstidspunkt
Tapsgrad gitt mislighold LGD	Modellen beregner hvor mye av eksponeringen mot kunden banken vil tape hvis kunden går i mislighold
Forventet tap EL	Modellen beregner hva man statistisk må forvente å tape på en kunde neste 12 måneder basert på PD, EAD og LGD
Uventet tap / kapitalkrav UL	Modellen beregner hva banken må holde av egenkapital for å dekke uventet tap på en kunde, beregnet som alle mulige tap innenfor et 99,9 % konfidensnivå
Risikoklasse	Kundene tilordnes risikoklasser basert på PD
Risikogruppe	Kundene tilordnes risikogrupper basert på risikoklasse
Sikkerhetsklasse	Kundene tilordnes sikkerhetsklasse basert på sikkerhetsdekning

PD

Konsernets modell for misligholdssannsynlighet (PD – Probability of Default) beregner sannsynligheten for at en kunde går i mislighold de neste 12 måneder. Mislighold defineres som:

- 90 dagers overtrekk / restanse hvor beløpet i perioden har vært over kr 1.000,-.
- En eller flere eksterne anmerkninger av type gjeldsordning, tvangsakkord, åpning av gjeldsforhandlinger eller melding om offentlig akkord
- En eller flere konkursanmerkning av type internt registrert konkurs, åpning av konkurs eller melding om konkurs
- Banken har konstatert tap eller gjort individuell nedskrivning (tapsavsetning)

PD beregnes basert på informasjon om den enkelte kunde. Disse grupperes i fire kategorier; Inntjening, Soliditet, Adferd og Alder. Basert på beregnet PD tildeles hver kunde en risikoklasse og risikogruppe etter følgende skala:

PD	Risikoklasse	Risikogruppe	Moody's
< 0,1 %	A	Laveste risiko	AAA – A3
0,10 % - 0,25 %	B	Laveste risiko	Baa1 – Baa2
0,25 % - 0,50 %	C	Laveste risiko	Baa3
0,50 % - 0,75 %	D	Lav risiko	Ba1
0,75 % - 1,25 %	E	Lav risiko	Ba2
1,25 % - 2,50 %	F	Middels risiko	
2,50 % - 5,0 %	G	Middels risiko	Ba2 – B1
5,0 % - 10,0 %	H	Høy risiko	B1 – B2
10,0 % - 30,0 %	I	Høyeste risiko	B3 – Caa3
Misligholdt	J	Mislighold og nedskrevet	
Nedskrevet	K	Mislighold og nedskrevet	

En PD-modell beskrives gjerne ved sine PIT- eller TTC-egenskaper. En modell med utpregede PIT-egenskaper (Point In Time) vil raskt fange opp endringer i den underliggende risikoen og presentere dette som svingninger i misligholdssannsynligheten. Denne egenskapen sikrer at man raskt får informasjon om endringer i porteføljens risiko. En modell som derimot har klare TTC-egenskaper (Through The Cycle) vil være «treger» og mer stabil i sine estimater. En slik modell egner seg godt når man skal beregne langsiktig nivå på misligholdssannsynlighet og kapitalkrav. Det er vanskelig å beregne en modells eksakte PIT- eller TTC-nivå, men vi har gjennom migreringsanalyser kommet frem til at konsernets PD-modeller har omtrent like mye PIT- som TTC-egenskaper.

En PD-modell har to formål; den skal gi en rangering mellom kunder etter risiko for mislighold, og den skal gi konservative estimat på misligholdsraten (nivået). Ved kalibrering av modellen tar konsernet utgangspunkt i et langsiktig utfall av misligholdsraten i normale konjunkturer, og korrigerer for en forventet økning i lavkonjunkturer.

EAD

Konsernets EAD-modell (Exposure At Default) beregner eksponeringen mot kunden på et fremtidig misligholdstidspunkt. Modellen benytter en konverteringsfaktoren (KF) som definerer hvor stor andel av ubenyttet ramme som forventes trukket opp på misligholdstidspunktet.

Ubenyttet del av rammer på personmarkeds kunder har en konverteringsfaktor lik 1, noe som betyr at det forutsettes 100 % opptrekk ved mislighold. For bedriftsmarkeds kunder blir ubenyttet ramme multiplisert med en konverteringsfaktor som varierer mellom 60 og 90 prosent, avhengig av kundens misligholdssannsynlighet. Konverteringsfaktor for garantier er en myndighetsfastlagt parameter og er satt til 1 for lånegarantier og 0,5 for kontraktsgarantier og andre garantier.

LGD

Konsernets modell for beregning av tapsgrad gitt mislighold (LGD – Loss Given Default) benytter verdi av sikkerhetene som viktigste forklaringsvariabel. Ut over sikkerhetsverdier er også anslag på inngang utover pantrealiseringer, antatt rate for tilfriskning av kunder i mislighold og estimerte inndrivelseskostnader forklaringsvariabler i modellen. Mens PD-modellen skal gi estimater som et uttrykk for et snitt gjennom ulike konjunkturer, skal LGD-modellen gi estimater på tapsgrader vi kan forvente i lavkonjunkturer. Dette betyr at estimatene det meste av tiden vil ligge godt over det vi observerer av faktiske tapsgrader. Ved rangering av kunder etter LGD, bruker konsernet følgende inndeling:

Estimert LGD	LGD-klasse
< 10 %	1
10 % - 20 %	2
20 % - 30 %	3
30 % - 40 %	4
40 % - 50 %	5
50 % - 60 %	6
> 60 %	7

Forventet tap - EL

Forventet tap beregnes ved å multiplisere PD, EAD og LGD.

Uventet tap - UL

Uventet tap, eller kapitalkrav, er et uttrykk for den egenkapital banken må holde bak hver eksponering for å kunne dekke ethvert tap som kan oppstå innenfor et konfidensnivå på 99,9 %. Til fradrag kommer det som allerede er beregnet som Forventet tap. Denne usikkerheten rundt mulig tapsnivå varierer mellom kundene, og avhenger bl.a. av kundetype, løpetid, sikkerhetsdekning og stabilitet i betjeningsevnen. Konsernet benytter metoden for beregning av kapitalkrav som er nedfelt i kapitalkravsforskriften både for interne og regulatoriske beregninger.

Risikoprising

Alle kreditter i porteføljen til SpareBank 1 SMN prises i forhold til engasjementets risiko i den forstand at høyere risiko medfører høyere pris. De hovedelementer som inngår i denne vurderingen er kundens samlede rentenetto, andre inntekter, forventet tap, anslåtte driftskostnader, kapitalbinding og bankens avkastningskrav. Både forventet tap, driftskostnader og kapitalbinding vil være påvirket av vurdert risiko for kunden/engasjementet.

Risikovurderingene tar utgangspunkt i de samme hovedkomponentene som i konsernets risikoklassifiseringssystem mht vurdering av gjeldsbetjeningsevne og sikkerhetsdekning. Hvorvidt prisen til sjuende og sist kan forsvares vil imidlertid også avgjøres av prisingen til viktige konkurrenter og strategiske hensyn.

SpareBank 1 SMN har en prisingsmodell som tar hensyn til disse elementene og beregner avkastning i forhold til avkastningskravet / EVA (Economic Value Added). Banken følger også opp lønnsomheten til hver kunde ved innsamling og analyse av historiske data månedlig. I lønnsomhetsvurderingene inngår de samme elementene som beskrevet ovenfor.

3.1.4 Sikkerheter og andre risikoreducerende tiltak

SpareBank 1 SMN benytter sikkerheter for å redusere kredittrisikoen i hvert enkelt engasjement. For foretak benyttes det i tillegg ulike typer Covenants i kredittavtalene i de tilfellene der dette er hensiktsmessig. Bruk av covenants gir banken sikkerhet for at selskapet holder forsvarlige nivåer av for eksempel likviditet og egenkapital, eller at selskapet etterlever gjeldende lover og forskrifter knyttet til sin virksomhet.

For personkunder tas det hovedsakelig pant i fast eiendom (bolig). For foretak tas det pant i ulike typer sikkerheter.

Konsernet fastsetter realisasjonsverdien på stilte sikkerheter på bakgrunn av statistiske data over tid, samt ekspertvurderinger i tilfeller hvor statistiske data ikke har tilstrekkelig utsagnskraft. Realisasjonsverdiene er satt slik at de ut fra en konservativ vurdering reflekterer antatt realisasjonsverdi i en lavkonjunktur.

I personmarkedet fastsettes markedsverdien for fast eiendom enten ved å benytte kjøpesum i henhold til kontrakt, meglertakst/takst eller verdiestimer fra Eiendomsverdi (gjelder kun boligeiendom). Eiendomsverdi er et informasjons- og analyseverktøy som gir tilgang til estimert markedsverdi for eiendommer i Norge. I personmarkedet tas det i begrenset grad sikkerhet i andre objekter enn fast eiendom.

I bedriftsmarkedet beregnes sikkerhetsverdi på næringseiendommer ved hjelp av yieldmetoden, der verdigrunnlaget er nåverdien av forventede netto kontantstrømmer tilknyttet eiendommen. Yield reflekterer avkastningen en investor vil kreve ved investering i eiendommen og påvirkes blant annet av faktorer som eiendommens beliggenhet og beskaffenhet, leiekontraktenes varighet, leietakernes soliditet, reguleringsrisiko og forventet langsiktig risikofri rente. Realisasjonsverdien på de stilte sikkerhetene fastsettes ved å ta utgangspunkt i markedsverdi, som reduseres med en faktor som varierer med sikkerhetsobjektets egenskaper.

Reduksjonsfaktorene for alle typene av sikkerheter er satt på bakgrunn av verdifall man må kunne vente i en kraftig økonomisk nedgangstid.

3.1.5 Validering

Bankens risikostyringsenhet driver kontinuerlig med etterprøving (validering) og videreutvikling av risikostyringssystemet. Årlig utarbeides det en større rapport som gir styret grunnlag for å vurdere om risikostyringssystemet (IRB-systemet) har tilstrekkelig kvalitet, at modellene gir forsvarlige estimater og at systemet er godt integrert i konsernets kredittarbeid.

Valideringen gjennomføres for å sikre:

- at IRB-systemet er tilpasset porteføljen det anvendes på
- at IRB-systemet måler det som det er ment å måle
- at IRB-systemet er godt integrert i konsernets kredittvirksomhet
- at konsernet etterlever kapitalkravsforskriften

Valideringen deles i to hoveddeler:

1. Kvantitativ validering

Etterprøving for å sikre at modellene for misligholdssannsynlighet, eksponering og tapsgrad har en god rangeringsevne (der aktuelt) og gir konservative estimater ift. observerte nivåer. Denne delen vurderer også modellenes egnethet for de porteføljer de anvendes på.

2. Kvalitativ validering

Etterprøving for å sikre at IRB-systemet er godt integrert i kredittvirksomheten ved at modeller anvendes og anbefalinger etterleves. Det foretas videre kontroller for å sikre at rutiner, retningslinjer og forskrifter etterleves. Den kvalitative valideringen gir også nyttig informasjon der statistisk grunnlag for kvantitativ validering er begrenset.

En oversikt over konsernets modeller fremgår av tabellen nedenfor:

Kategori	Segment	PD-modell intern	PD-modell regulatorisk	EAD-modell	LGD-modell
Massemarked	Bolig	PD PM A	PD PM A	KF = 1	LGD PM
	Øvrig	PD PM B	PD PM B	KF = 1	LGD PM
Foretak	Næringseiendom	PD Eiendom utleie	PD BM 1	EAD BM	LGD BM
	Øvrige med regnskapsplikt	PD BM 1-7	PD BM 1-7	EAD BM	LGD BM
	Selskap uten regnskapsplikt	PD BM 8	Sjablong	EAD BM	LGD BM
	Nyetablerte selskap	PD BM 9	Sjablong	EAD BM	LGD BM

Ved validering av modellene, blir disse vurdert ut ifra datakvalitet, rangeringsevne og kalibreringsnivå.

Datakvalitet

Modellene som benyttes for estimering av misligholdssannsynlighet, eksponering ved mislighold og tapsgrad gitt mislighold er utviklet på bakgrunn av datagrunnlag fra perioden 1994 til 2012 fra bankene i SpareBank 1-alliansen.

Datagrunnlaget er gjenstand for grundig, kontinuerlig kvalitetssikring, og det foretas årlig validering for å sikre at det er representativt for nåværende portefølje i SpareBank 1 SMN. Validering av datagrunnlaget viser også at det overholder kravene til datagrunnlag gitt av Kapitalkravsforordningen. Det er etablert forsvarlige sikkerhetsmarginer der dette anses som nødvendig grunnet usikkerhet i datagrunnlaget.

Etter hvert som modellene benyttes utvides stadig datagrunnlaget for kalibrering av nivå.

Rangeringsevne

Ved validering av PD-modellen måles modellens evne til å rangere kunder etter misligholdssannsynlighet. Med en god rangeringsevne vil vi se at misligholdte kunder (før mislighold inntreffer) gjennomgående har en høyere misligholdssannsynlighet enn kunder som ikke går i mislighold. Det er også viktig å kontrollere at rangeringsevnen opprettholdes gjennom ulike konjunktursituasjoner.

EAD-modellens rangeringsevne sier i hvor stor grad modellen klarer å rangere kunder ut ifra faktisk observert KF (konverteringsfaktor). For massemarkedskunder hvor KF settes til 1 for alle kunder er det selvsagt ingen rangeringsevne.

For LGD-modellen sammenligner vi estimert og observert LGD (tapsgrad) for de ulike LGD-klassene, og kontrollerer at kunder i de svakeste LGD-klassene gjennomgående har høyere observert LGD enn kunder i de beste LGD-klassene.

Kalibreringsnivå

PD-modellen skal gi et forsvarlig og konservativt estimat på misligholdet. Iht. kapitalkravsforordningen skal estimatet være kalibrert mot et langsiktig utfall av misligholdet. I valideringen må vi derfor vurdere estimatene opp mot observasjonene i lys av gjeldende konjunktursituasjon. Basert på valideringsresultatene kan det bli aktuelt å justere kalibreringsnivået.

Både EAD- og LGD-modellen skal gi estimerer gitt en lavkonjunktur. Dette betyr at estimerer i normale konjunkturer vil ligge godt over observerte verdier. Dette gjør det også mer utfordrende å ha sikre vurderinger om observerte sikkerhetsmarginer er tilstrekkelige. Det gjennomføres også validering av de ulike parameterne som inngår i LGD-modellen (tilfriskningsrate, reduksjonsfaktorer pr objekttype, gjenvunnet ut over pantrealisering og inndrivelseskostnader).

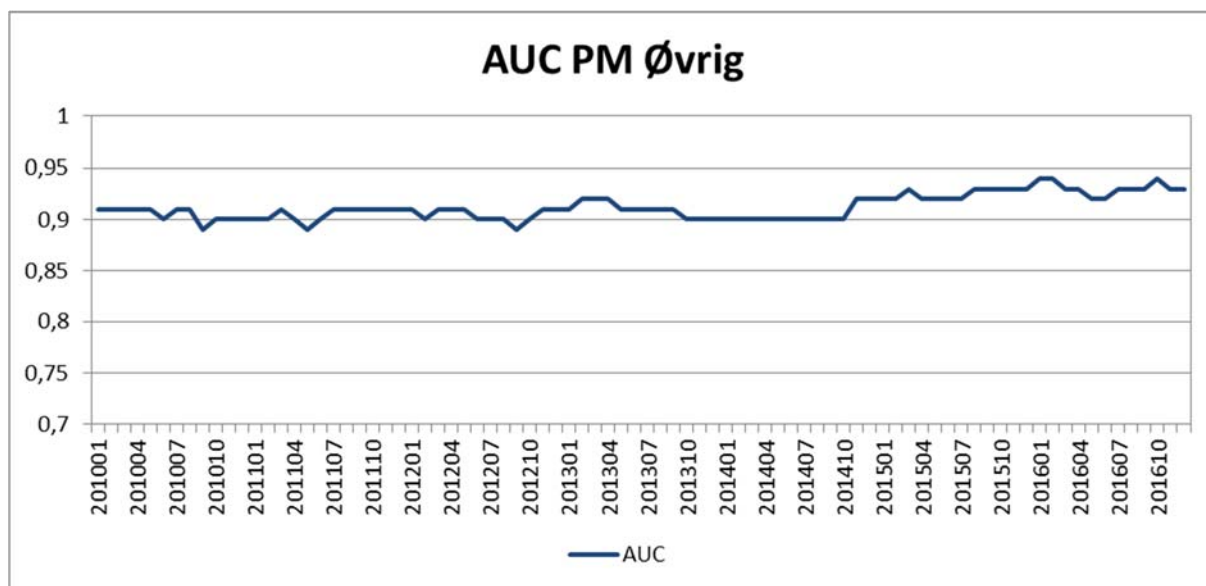
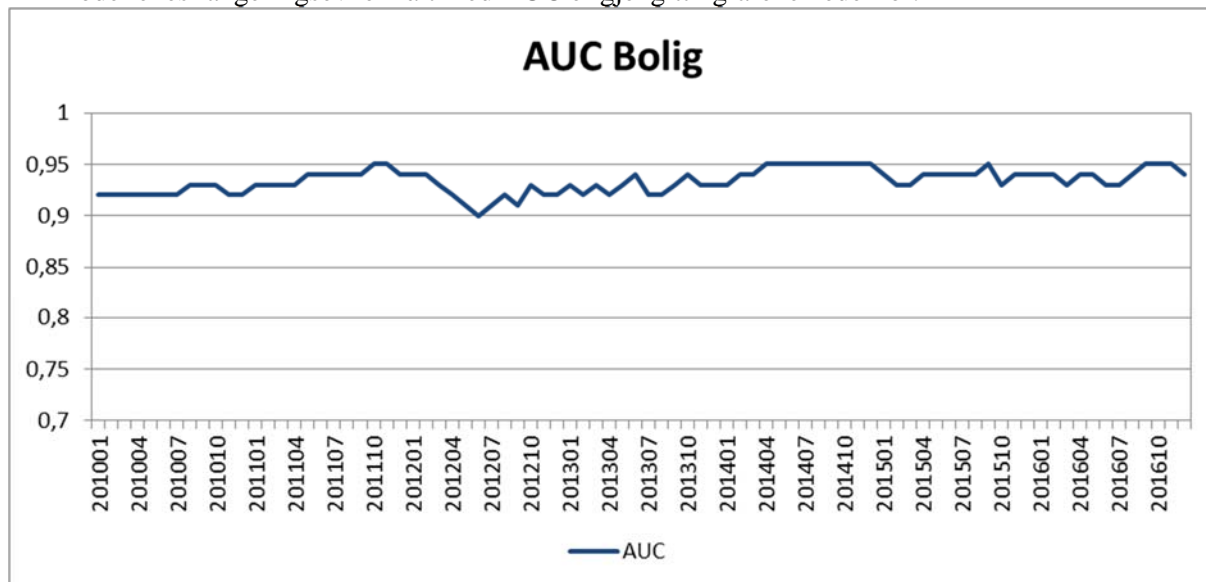
Konsernet ser også estimerer på Forventet tap opp mot observerte tap for å sikre at våre modeller er tilstrekkelig konservativt kalibrert.

Resultater

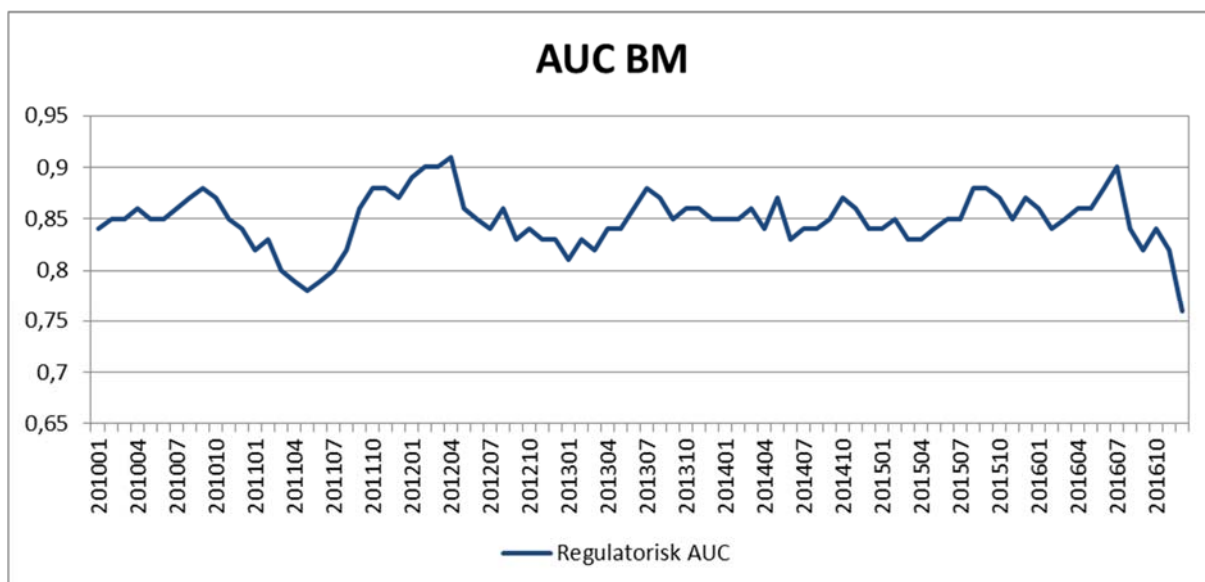
I dette avsnittet presenteres overordnede resultater fra valideringen av bankens IRB-modeller pr. 31.12.16. Arbeidet med valideringen pågår ved offentliggjøring av Pilar III – rapporten, og flere av analysene som gjennomføres kan derfor ikke presenteres på dette tidspunkt. Bl.a. gjelder dette LGD-valideringen, hvor vi kun viser resultater fra fjorårets valideringsrapport.

PD

PD-modellenes rangeringsevne målt med AUC er gjengitt i grafene nedenfor.

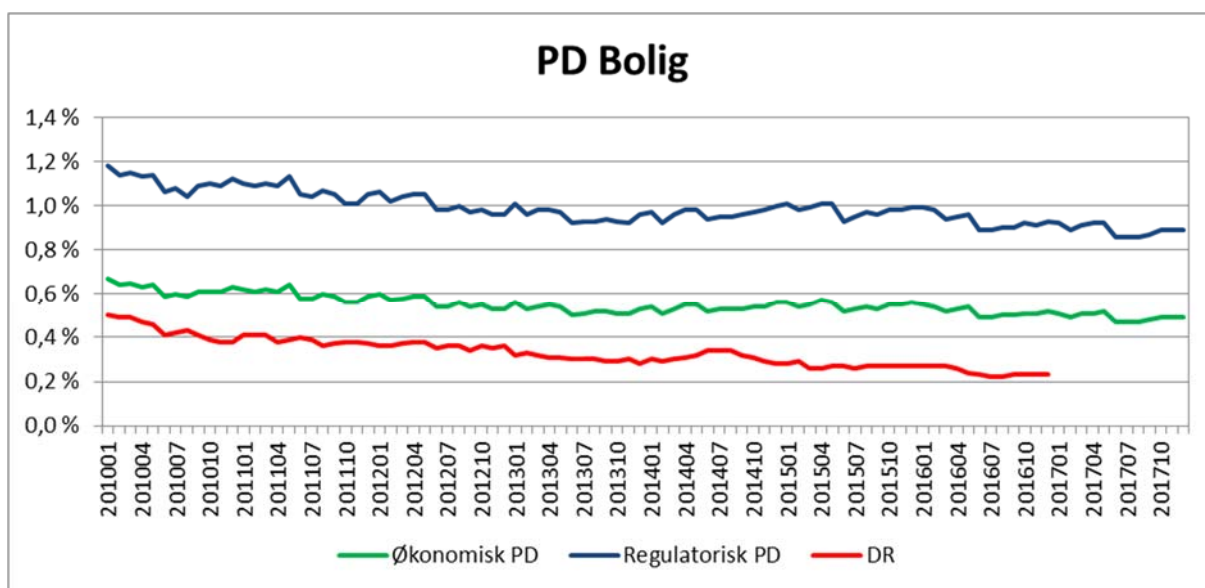

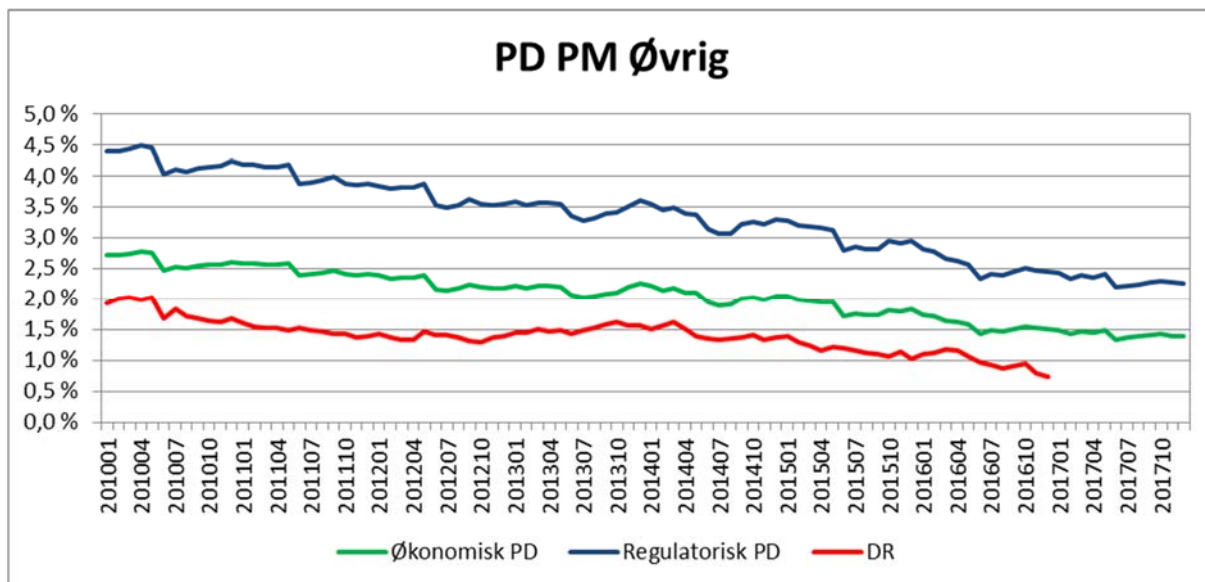
Rangeringsevnen til PD-modellene som benyttes for massemarkeds kunder er meget høy og stabil over tid. Nivået på AUC er godt over det som anses som et akseptabelt nivå; 70 %.

Rangeringsevnen for PD-modellen som benyttes til foretak svinger noe mer. Dette skyldes en mindre populasjon og få mislighold. Likevel ser vi at rangeringsevnen er høy, og godt over minimumskravet på 70 %.

I grafene nedenfor gjengis estimater og observerte verdier for misligholdsrate for hhv. boliglån, øvrig massemarked og foretak.

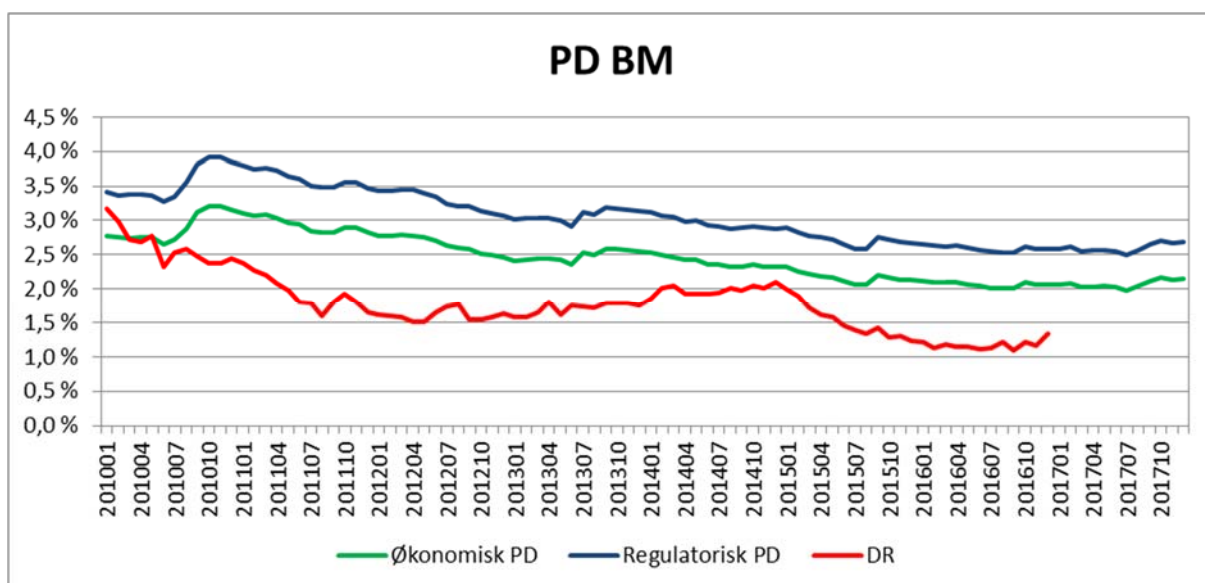

I 2014 ble bankene pålagt å kalibrere nivået i sine PD-modeller for boliglån mot en sammenvekting av misligholdsrate i normalkonjunkturer og lavkonjunkturer. Sistnevnte skulle settes til 3,5 % og vektet 20 %. Misligholdsrate i normalkonjunktur er et snitt av bankens egne observasjoner. I tillegg kunne ingen kunder tilordnes en PD lavere enn 0,2 %. SpareBank 1 SMN har tatt kravene til etterretning, og kalibrert regulatorisk PD i tråd med disse.

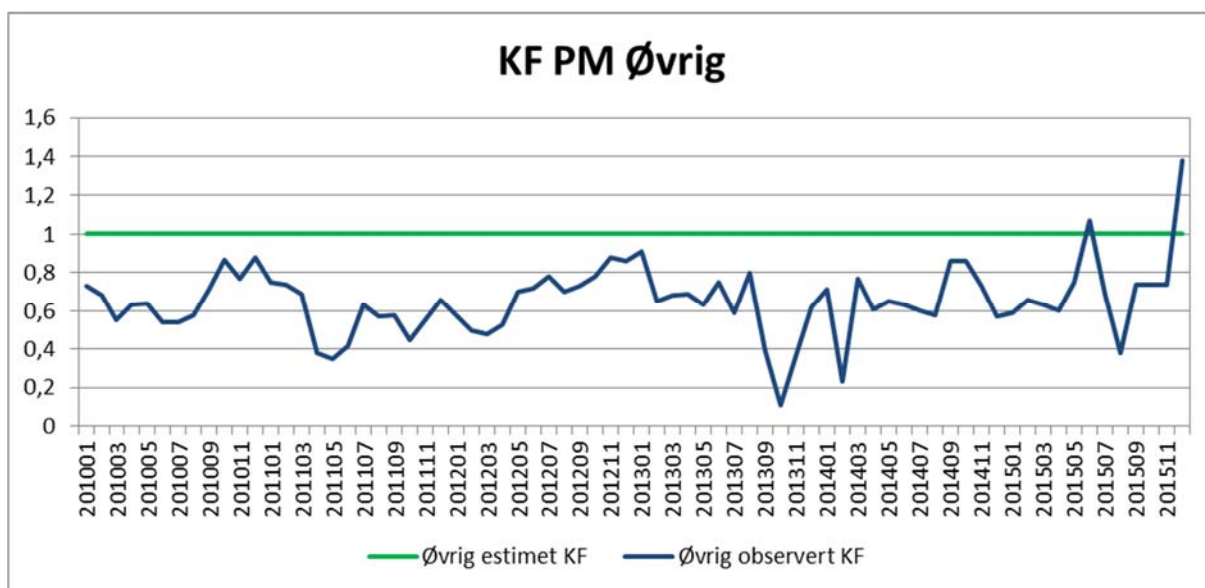
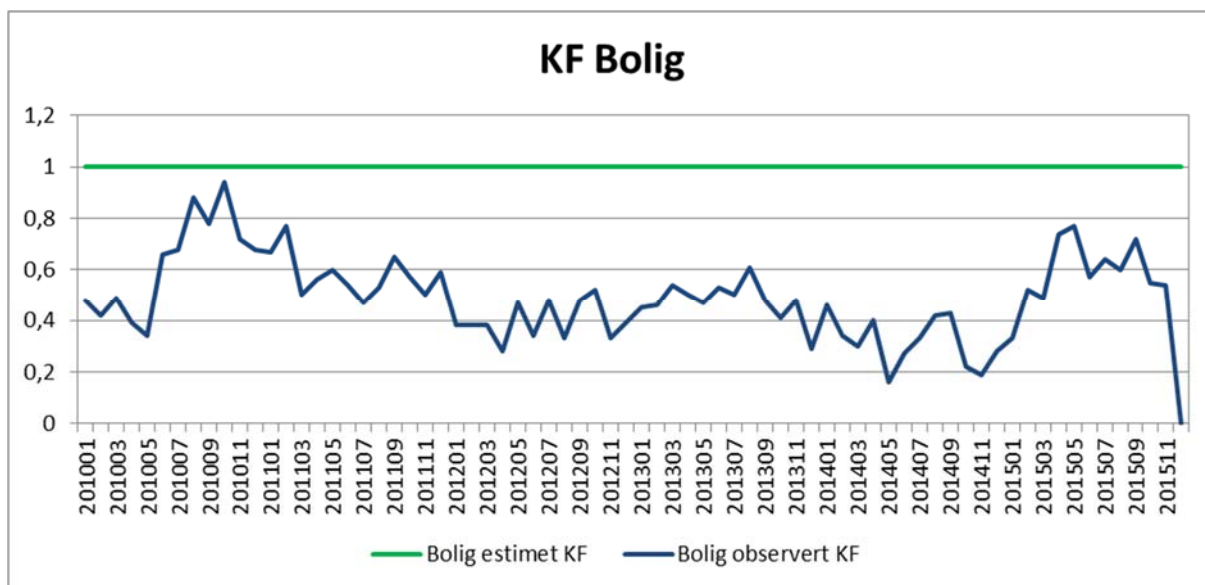
SpareBank 1 SMN mener imidlertid at de anvendte parameterverdiene i denne metodikken ikke gir et korrekt bilde av risikoen i boliglånsporteføljen. I våre interne (økonomiske) PD-estimater har vi derfor benyttet samme metodikk, men lavere estimat på krise-DR og vektingen av denne. Videre er minimums-PD utelatt. Samme metodikk og ulikhet er benyttet for øvrige massemarkedslån. Som en følge av dette har konsernet derfor ulike estimater regulatorisk og økonomisk for misligholdsraten innenfor massemarkedssegmentet.

Misligholdsraten for boliglån og øvrige massemarkedslån overestimeres vesentlig i hele perioden.

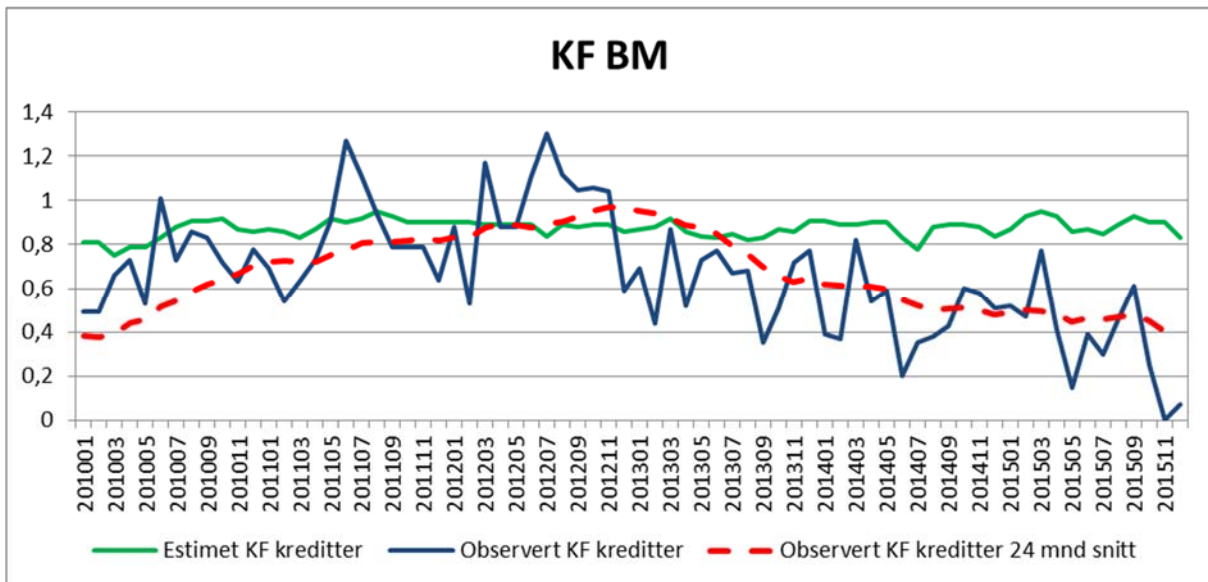
I grafen nedenfor presenteres estimert og observert misligholdsrate for foretakskunder. Også her har vi avvik mellom regulatoriske og interne estimater. Regulatoriske nivåer stammer fra opprinnelig IRB-godkjenning, mens interne estimater har adoptert metode for kalibrering av PD for boliglån (se ovenfor), men med andre verdier på parameterne som benyttes for krise-PD med tilhørende vekting. Både regulatorisk og internt overestimeres misligholdsrate betydelig. Dette er i tråd med forventningene konjunkturer tatt i betraktning.

Figurene under viser estimert og observert KF for hhv. boliglån og øvrige massemarkedslån i konsernet. De store variasjonene i observasjonene skyldes at vi måler pr. måned, og at det er få observasjoner pr. måned. Den gjennomgående trenden er at KF overestimeres betydelig. Det skal også være slik, da estimatene skal reflektere en lavkonjunktur iht. kapitalkravsforordningen.

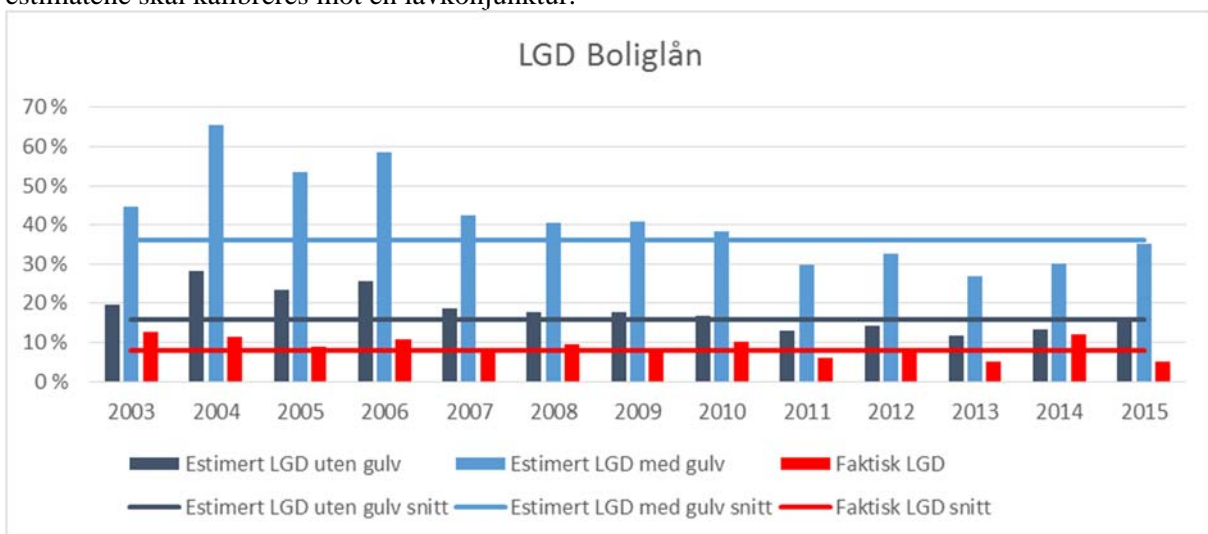
For foretak estimeres KF basert på en modell basert på risikoklasse og engasjementstype. Etter en periode hvor estimater og observasjoner lå omtrent på samme nivå, har vi de siste årene sett en stadig økende overestimering av KF for foretak.

LGD

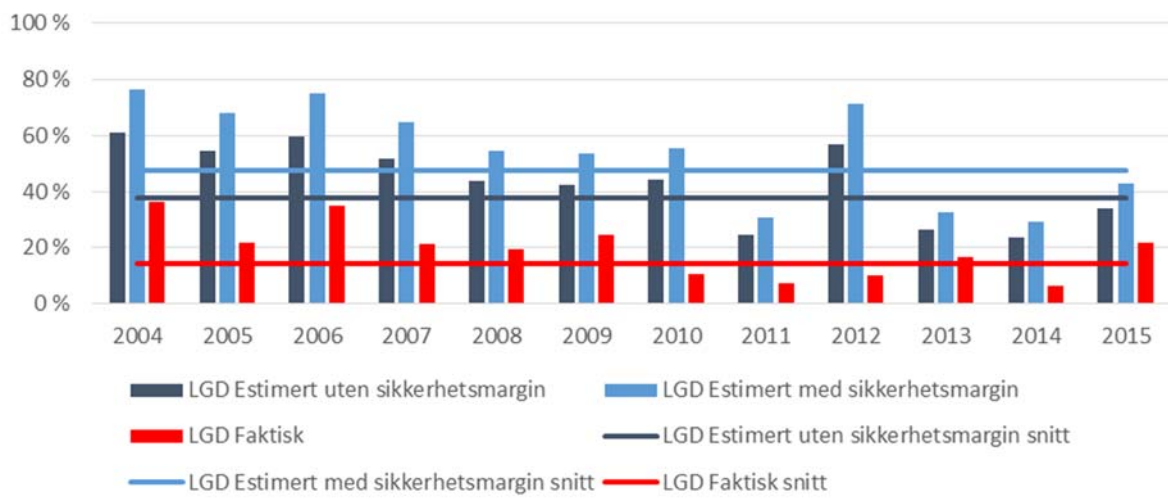
For boliglån er bankene pålagt å estimere en regulatorisk LGD som minimum er 20 % på porteføljenivå. I tillegg har Finanstilsynet presentert en referansemodell for beregning av LGD på porteføljenivå. Sistnevnte representerer et gulv for LGD på porteføljenivå, hvis dette er høyere enn 20 %.

Internt benytter SpareBank 1 SMN samme LGD-modell som regulatorisk, men uten gulvene som er introdusert regulatorisk. Vi har derfor ulike LGD-estimat for boliglån internt og regulatorisk. Selv uten de pålagte gulvene viser grafen nedenfor at LGD overestimeres betydelig. Dette er også i tråd med forskriftens krav om at LGD-estimatene skal kalibreres mot en lavkonjunktur.

For foretakskunder benyttes samme modell og nivå i interne og regulatoriske beregninger. Banken er pålagt en sikkerhetsmargin på 25 % på LGD-estimatene for foretakskunder, og grafen nedenfor viser estimater både med og uten denne marginen. Uansett estimat ser vi at LGD overestimeres betydelig.

LGD BM

Tabell 5 - engasjement fordelt på sektor og næring

Brutto utlån fordelt på sektor og næring	Bto utlån	Engasjement	Mislh og nedskr	Ind. Nedskr.	Nto mislh og nedskr.
Lønnstakere o.l	56.260	58.789	157	21	136
Offentlig forvaltning	288	1.186	0	0	0
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	10.499	11.537	29	10	19
Havbruk	1.985	2.641	0	0	0
Industri og bergverk	2.985	4.576	43	18	25
Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning	3.532	6.058	31	12	19
Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	2.510	3.907	27	23	4
Sjøfart og offshore	4.983	6.536	1.310	519	791
Eiendomsdrift	11.675	12.804	46	0	46
Forretningsmessig tjenesteyting	2.072	3.558	24	23	1
Transport og annen tjenesteytende virksomhet	3.836	4.831	27	5	22
Øvrige sektorer	1.700	2.683	0	2	-2
Sum brutto utlån fordelt på sektor og næring	102.325	119.106	1.694	632	1.062
Individuelle nedskrivninger	632	632			
Gruppevise nedskrivninger	339	339			
Sum etter nedskrivninger	101.354	118.135			
Gjennomsnitt	97.430	114.864			

Tabell 6 - engasjement fordelt på geografiske områder

Brutto utlån fordelt på geografiske områder	Bto utlån	Engasjement	Mislh og nedskr	Ind. Nedskr.	Nto mislh og nedskr.
Sør-Trøndelag	38.086	46.155	91	24	67
Nord-Trøndelag	26.126	29.206	166	44	122
Møre og Romsdal	21.930	26.130	1.395	558	837
Sogn og Fjordane	889	920	4	0	4
Nordland	1.031	1.146	4	0	4
Oslo	4.788	5.539	8	2	6
Landet for øvrig	6.998	7.348	21	3	18
Utlandet	2.476	2.664	6	0	6
Sum brutto utlån fordelt på geografiske områder	102.325	119.106	1.694	632	1.062
Individuelle nedskrivninger	632	173			
Gruppevise nedskrivninger	339	295			
Sum etter nedskrivninger	101.354	118.638			

Tabell 7 - Forfalte engasjement

(mill. kr)	Inntil 30 dager	31 - 60 dager	61 - 90 dager	Over 91 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder					
- Privatmarked	946	244	61	130	1.381
- Bedriftsmarked	139	38	6	33	216
Sum	1085	282	67	163	1597

Tabell 8 - Utvikling i nedskrivninger på utlån og garantier

Tap på utlån	2016		
	PM	BM	Totalt
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-	454	454
+ Periodens endring i gruppenedskrivninger	4	(42)	(38)
+ Konstaterte tap på engasjement som tidligere er nedskrevet	8	36	44
+ Konstaterte tap på engasjement som tidligere ikke er nedskrevet	14	50	64
- Inngang på tidligere nedskrevne utlån, garantier m.v.	6	3	9
Sum tap på utlån og garantier	21	495	516

Individuelle nedskrivninger	2016		
	PM	BM	Totalt
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån, garantier, m.v. per 01.01.	31	153	184
- Konstaterte tap i perioden på utlån, garantier m.v. hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	8	36	44
- Tilbakeføring av tidligere års nedskrivninger	3	36	39
+ Økning i nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere er gjort individuelle nedskrivninger	2	6	8
+ Nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere år ikke er gjort individuelle nedskrivninger	4	523	528
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier per 31.12.	27	611	638

Gruppenedskrivninger	2016		
	PM	BM	Totalt
Gruppenedskrivninger for dekning av tap på utlån og garantier per 1.1.	96	281	376
Periodens gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån, garantier m.v.	4	(42)	(38)
Gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån og garantier per 31.12.	96	239	339

Tabell 9 - Tap på utlån og garantier fordelt på kundegrupper

Tap fordelt på sektor og næring	2016
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	6
Industri og bergverk	16
Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning	7
Varehandel, hotell- og restaurantdrift	9
Transport og annen tjenesteytende virksomhet	494
Finansiering, eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting	16
Utland og andre	1
Lønnstakere	4
Gruppenedskrivning næring	-42
Gruppenedskrivning person	4
Tap på utlån til kunder	516

Tabell 10 - Individuelle nedskrivninger for engasjementer der IRB-metode benyttes

Kategori og underkategori	Nedskr 12.16	Nedskr 12.15
Massemarkedsengasjementer		
Engasjementer med pant i fast eiendom	10	12
Massemarked - SMB	3	3
Øvrige massemarkedsengasjementer	10	22
	23	37
Foretak:		
Foretak	563	108
Foretak SL	25	16
	587	124
	610	161

Alle engasjementer med individuelle nedskrivninger tilordnes risikoklasse K, og individuelle tap bokført i 2016 tilhører derfor uten unntak denne risikoklassen.

Tabell 11 - Samlet EAD for hver av engasjementskategoriene der IRB-metode benyttes

Morbank Kategori og underkategori	EAD	
	31.12.2016	31.12.2015
Massemarkedsengasjementer		
Engasjementer med pant i fast eiendom	53.021	47.376
Massemarked SMB	6.247	5.994
Øvrige massemarkedsengasjementer	2.049	1.056
	61.317	54.427
Foretak:		
Øvrige foretak	18.285	18.519
Foretak SL	24.322	24.475
	42.607	42.994
Egenkapitalposisjoner	5.527	5.437
Sum EAD IRB	109.451	102.857

Konsern Kategori og underkategori	EAD	
	31.12.2016	31.12.2015
Massemarkedsengasjementer		
Engasjementer med pant i fast eiendom	95.921	89.406
Massemarked SMB	6.964	6.679
Øvrige massemarkedsengasjementer	2.122	1.113
	105.008	97.199
Foretak:		
Øvrige foretak	19.070	21.618
Foretak SL	26.064	29.720
	45.134	51.338
Egenkapitalposisjoner	-	3
Sum EAD IRB	150.141	148.540

**Tabell 12 - Opplysninger pr risikoklasse for engasjementer der IRB-metode benyttes
Morbank**

Morbank													
Spesialiserte foretak													
	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A				-		-					-		
B	985.174	61.808	0,2 %	204.034	20,7 %	411	0,0 %	175.394	17,8 %	0,2 %	1.020.978	63,3 %	0,0 %
C	5.595.477	510.404	0,4 %	1.945.788	34,8 %	5.451	0,1 %	1.387.518	24,8 %	0,4 %	5.847.215	67,0 %	0,0 %
D	2.442.885	259.679	0,6 %	1.093.873	44,8 %	3.517	0,1 %	618.544	25,3 %	0,6 %	2.661.265	54,3 %	0,5 %
E	4.939.713	534.708	0,9 %	2.757.490	55,8 %	12.964	0,3 %	1.474.161	29,8 %	1,0 %	5.134.904	73,3 %	0,0 %
F	5.462.915	1.123.197	1,8 %	2.958.011	54,1 %	24.537	0,4 %	1.373.453	25,1 %	1,7 %	5.860.527	73,9 %	0,4 %
G	3.023.084	466.878	3,6 %	2.169.231	71,8 %	29.115	1,0 %	800.883	26,5 %	3,7 %	3.245.458	67,7 %	0,9 %
H	1.499.357	442.532	7,1 %	1.501.391	100,1 %	34.838	2,3 %	482.076	32,2 %	7,0 %	1.587.577	83,4 %	0,9 %
I	287.178	9.456	20,8 %	506.059	176,2 %	24.436	8,5 %	108.711	37,9 %	18,8 %	288.675	86,3 %	9,5 %
J	16.221	657	100,0 %	3.216	19,8 %	2.898	17,9 %	2.898	17,9 %	100,0 %	16.878	50,0 %	
K	70.417	2.891	100,0 %	172.757	245,3 %	23.927	34,0 %	-	0,0 %	100,0 %	71.520	72,4 %	
Totalsum	24.322.421	3.412.210		13.311.851	54,7 %	162.094	0,7 %	6.423.636	26,4 %		25.734.998	70,7 %	0,7 %
SMB													
	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A													
B	295.510	102.740	0,2 %	78.866	26,7 %	179	0,1 %	79.749	27,0 %	0,2 %	354.517	63,5 %	0,0 %
C	1.773.059	641.213	0,4 %	506.546	28,6 %	1.431	0,1 %	391.650	22,1 %	0,4 %	2.045.256	70,2 %	0,7 %
D	1.776.196	649.264	0,6 %	679.095	38,2 %	2.559	0,1 %	411.163	23,1 %	0,6 %	1.951.828	78,7 %	0,6 %
E	1.677.334	382.554	1,0 %	969.366	57,8 %	5.001	0,3 %	525.718	31,3 %	1,0 %	1.887.060	64,6 %	0,3 %
F	3.224.498	506.031	1,8 %	2.308.278	71,6 %	18.925	0,6 %	1.009.816	31,3 %	1,7 %	3.387.840	75,6 %	0,8 %
G	2.799.468	427.599	3,6 %	3.423.147	122,3 %	45.279	1,6 %	1.300.021	46,4 %	3,6 %	2.910.264	79,4 %	1,1 %
H	666.461	99.348	7,0 %	837.977	125,7 %	18.884	2,8 %	277.274	41,6 %	7,3 %	706.020	71,5 %	3,8 %
I	274.767	45.254	15,9 %	441.391	160,6 %	16.555	6,0 %	112.052	40,8 %	16,1 %	303.261	61,4 %	13,2 %
J	4.285	805	100,0 %	598	14,0 %	1.551	36,2 %	1.551	36,2 %	100,0 %	5.089	50,0 %	
K	724.890	11.429	100,0 %	452.619	62,4 %	280.577	38,7 %	280	0,0 %	100,0 %	730.475	67,2 %	
Totalsum	13.216.469	2.866.237		9.697.883	73,4 %	390.940	3,0 %	4.109.275	31,1 %		14.281.610	72,9 %	1,5 %
Øvrige foretak													
	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A				-		-							
B			0,2 %	-		-				0,2 %			0,0 %
C	325.655	84.800	0,3 %	113.251	34,8 %	306	0,1 %	77.557	23,8 %	0,3 %	382.455	59,9 %	16,7 %
D	470.972	165.825	0,6 %	206.803	43,9 %	564	0,1 %	94.678	20,1 %	0,6 %	472.297	99,2 %	40,0 %
E	674.417	251.513	1,1 %	600.777	89,1 %	2.810	0,4 %	331.175	49,1 %	1,1 %	851.280	58,7 %	0,0 %
F	1.095.783	202.042	1,9 %	1.038.129	94,7 %	7.150	0,7 %	423.976	38,7 %	1,9 %	1.180.794	70,4 %	0,0 %
G	438.631	115.331	3,3 %	296.249	67,5 %	4.005	0,9 %	97.025	22,1 %	3,3 %	499.749	65,4 %	0,0 %
H	1.147.141	287.756	5,0 %	770.550	67,2 %	12.239	1,1 %	208.086	18,1 %	5,0 %	1.298.406	65,5 %	0,0 %
I	248	79	13,0 %	245	98,8 %	8	3,4 %	48	19,2 %	13,0 %	257	90,0 %	0,0 %
J													
K	915.829	252.896	100,0 %	573.222	62,6 %	280.150	30,6 %	-	0,0 %		915.829		
Totalsum	5.068.676	1.360.242		3.599.226	71,0 %	307.234	6,1 %	1.232.545	21,2 %		5.601.068	71,9 %	7,5 %

Massemarked Eiendom, ikke SMB

	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A	-	-		-		-					-		
B	14.581.483	1.838.214	0,2 %	1.248.479	8,6 %	5.926	0,0 %	2.861.424	19,6 %	0,2 %	14.581.927	100,0 %	0,0 %
C	16.157.072	233.973	0,4 %	2.673.632	16,5 %	14.910	0,1 %	4.019.117	24,9 %	0,4 %	16.157.691	99,7 %	0,0 %
D	9.280.958	38.820	0,6 %	2.360.809	25,4 %	15.201	0,2 %	2.488.631	26,8 %	0,6 %	9.280.996	99,9 %	0,0 %
E	6.592.052	10.534	0,9 %	2.338.255	35,5 %	17.284	0,3 %	1.841.766	27,9 %	0,9 %	6.592.178	98,8 %	0,1 %
F	2.748.467	12.912	1,7 %	1.432.505	52,1 %	12.973	0,5 %	780.926	28,4 %	1,7 %	2.748.467	100,0 %	0,5 %
G	1.411.930	5.045	3,6 %	1.089.891	77,2 %	13.500	1,0 %	375.585	26,6 %	3,6 %	1.411.930	100,0 %	0,5 %
H	914.357	906	6,9 %	1.051.197	115,0 %	17.932	2,0 %	258.132	28,2 %	6,9 %	914.357	100,0 %	1,7 %
I	1.174.518	1.562	23,5 %	1.782.535	151,8 %	73.218	6,2 %	311.064	26,5 %	23,5 %	1.174.518	100,0 %	9,2 %
J	115.454	15	100,0 %	26.252	22,7 %	27.438	23,8 %	27.438	23,8 %	100,0 %	115.454	100,0 %	
K	44.622	70	100,0 %	96.196	215,6 %	8.059	18,1 %	8.059	18,1 %	100,0 %	44.622		
Totalsum	53.020.914	2.142.050		14.099.751	26,6 %	206.441	0,4 %	12.972.143	20,7 %		53.022.140	99,9 %	0,3 %

Massemarked øvrig, ikke SMB

	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A													
B	415.981	128.574	0,2 %	90.987	21,9 %	429	0,1 %	206.771	49,7 %	0,2 %	416.189	99,8 %	0,0 %
C	508.473	50.146	0,4 %	161.782	31,8 %	946	0,2 %	253.833	49,9 %	0,4 %	508.528	99,9 %	0,0 %
D	358.087	31.926	0,6 %	154.237	43,1 %	1.118	0,3 %	180.541	50,4 %	0,6 %	358.112	99,9 %	0,0 %
E	342.737	28.715	1,0 %	179.060	52,2 %	1.623	0,5 %	170.433	49,7 %	1,0 %	342.757	99,9 %	0,1 %
F	179.254	15.720	1,7 %	117.312	65,4 %	1.541	0,9 %	90.639	50,6 %	1,8 %	179.254	100,0 %	0,8 %
G	119.041	2.148	3,6 %	88.617	74,4 %	2.115	1,8 %	58.762	49,4 %	3,5 %	119.090	97,8 %	0,8 %
H	57.269	538	7,0 %	46.375	81,0 %	1.968	3,4 %	28.352	49,5 %	6,7 %	57.269	100,0 %	2,8 %
I	44.225	867	21,8 %	51.053	115,4 %	4.863	11,0 %	22.290	50,4 %	20,4 %	44.258	96,3 %	9,1 %
J	10.647	94	100,0 %	129	1,2 %	5.423	50,9 %	5.423	50,9 %	100,0 %	10.647	100,0 %	
K	13.039	10	100,0 %	1.405	10,8 %	9.589	73,5 %	9.589	73,5 %	100,0 %	13.039	100,0 %	
Totalsum	2.048.753	258.738		890.957	43,5 %	29.615	1,4 %	1.026.634	50,1 %		2.049.143	99,8 %	0,7 %

Massemarked Eiendom, SMB

	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A	-	-		-		-					-		
B	2.096.133	375.024	0,2 %	187.474	8,9 %	888	0,0 %	432.316	20,6 %	0,2 %	2.099.250	99,2 %	0,0 %
C	1.298.028	57.623	0,4 %	229.383	17,7 %	1.273	0,1 %	348.898	26,9 %	0,4 %	1.298.846	98,6 %	0,2 %
D	779.214	17.435	0,6 %	190.666	24,5 %	1.230	0,2 %	200.329	25,7 %	0,6 %	779.539	98,2 %	0,0 %
E	678.909	7.805	1,0 %	270.557	39,9 %	2.014	0,3 %	210.261	31,0 %	1,0 %	679.238	96,0 %	0,4 %
F	376.414	6.264	1,7 %	214.889	57,1 %	1.954	0,5 %	116.429	30,9 %	1,7 %	376.452	99,4 %	0,6 %
G	210.385	3.416	3,5 %	171.866	81,7 %	2.072	1,0 %	61.152	29,1 %	3,6 %	210.660	92,6 %	0,0 %
H	169.050	4.692	7,5 %	224.905	133,0 %	3.998	2,4 %	53.168	31,5 %	7,1 %	169.375	93,5 %	4,1 %
I	163.167	1.800	23,5 %	276.194	169,3 %	10.795	6,6 %	48.476	29,7 %	23,8 %	163.235	96,3 %	8,9 %
J	9.072	-	100,0 %	342	3,8 %	1.909	21,0 %	1.909	21,0 %	100,0 %	9.072		
K	6.591	-	100,0 %	10.847	164,6 %	2.325	35,3 %	2.325	35,3 %	100,0 %	6.591		
Totalsum	5.786.962	474.060		1.777.122	30,7 %	28.457	0,5 %	1.475.263	25,5 %		5.792.258	98,9 %	0,4 %

Massemarked Eiendom, ikke SMB

	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A										0,1 %			
B	12.666.224	2.057.726	0,2 %	1.148.096	9,1 %	5.448	0,0 %	2.632.542	20,8 %	0,2 %	12.667.292	99,9 %	0,0 %
C	13.309.398	256.894	0,4 %	2.236.189	16,8 %	12.458	0,1 %	3.371.597	25,3 %	0,4 %	13.309.525	100,0 %	0,1 %
D	8.522.753	47.595	0,6 %	2.248.406	26,4 %	14.494	0,2 %	2.363.438	27,7 %	0,6 %	8.522.872	99,8 %	0,1 %
E	6.347.756	14.507	0,9 %	2.342.363	36,9 %	17.361	0,3 %	1.835.035	28,9 %	0,9 %	6.347.862	99,3 %	0,0 %
F	2.800.306	7.584	1,7 %	1.468.168	52,4 %	13.315	0,5 %	797.978	28,5 %	1,7 %	2.800.311	99,9 %	0,6 %
G	1.286.128	7.783	3,6 %	1.017.662	79,1 %	12.560	1,0 %	352.218	27,4 %	3,6 %	1.286.128	100,0 %	0,5 %
H	1.072.901	1.304	6,9 %	1.220.035	113,7 %	20.680	1,9 %	301.642	28,1 %	6,9 %	1.072.949	96,4 %	2,2 %
I	1.195.589	906	23,5 %	1.861.384	155,7 %	77.207	6,5 %	326.440	27,3 %	24,2 %	1.195.589	100,0 %	10,4 %
J	119.363	41	100,0 %	31.915	26,7 %	26.056	21,8 %	26.056	21,8 %		119.363	100,0 %	
K	55.837	-	100,0 %	86.512	154,9 %	11.582	20,7 %	11.582	20,7 %		55.837		
Totalsum	47.376.253	2.394.340		13.660.731	28,8 %	211.161	0,4 %	12.018.528	20,7 %		47.377.727	99,9 %	0,4 %

Massemarked øvrig, ikke SMB

	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A										0,1 %			
B	242.431	64.756	0,2 %	51.270	21,1 %	241	0,1 %	116.938	48,2 %	0,2 %	242.555	99,8 %	0,0 %
C	214.044	35.608	0,4 %	67.077	31,3 %	390	0,2 %	106.617	49,8 %	0,4 %	214.170	99,6 %	0,0 %
D	141.596	30.552	0,6 %	59.503	42,0 %	430	0,3 %	69.878	49,4 %	0,6 %	141.596	100,0 %	0,1 %
E	107.433	19.608	1,0 %	55.158	51,3 %	508	0,5 %	51.834	48,2 %	1,0 %	107.446	99,9 %	0,0 %
F	130.683	14.653	1,8 %	81.920	62,7 %	1.112	0,9 %	62.503	47,8 %	1,9 %	130.737	99,6 %	1,0 %
G	84.812	2.124	3,5 %	61.465	72,5 %	1.450	1,7 %	40.856	48,2 %	3,7 %	84.817	99,8 %	1,3 %
H	46.768	630	6,7 %	36.980	79,1 %	1.517	3,2 %	22.760	48,7 %	6,8 %	46.768	100,0 %	1,9 %
I	57.323	1.313	20,4 %	65.684	114,6 %	5.873	10,2 %	28.804	50,2 %	20,3 %	57.342	98,6 %	10,7 %
J	4.729	177	100,0 %	334	7,1 %	2.320	49,1 %	2.320	49,1 %		4.759	85,5 %	
K	26.453	20	100,0 %	22	0,1 %	22.206	83,9 %	22.206	83,9 %		26.453	100,0 %	
Totalsum	1.056.272	169.440		479.412	45,4 %	36.047	3,4 %	524.717	49,7 %		1.056.643	99,8 %	0,8 %

Massemarked Eiendom, SMB

	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A										0,1 %			
B	1.934.593	375.106	0,2 %	183.256	9,5 %	868	0,0 %	421.858	21,8 %	0,2 %	1.937.812	99,1 %	0,0 %
C	1.233.559	62.104	0,4 %	221.320	17,9 %	1.221	0,1 %	342.015	27,7 %	0,4 %	1.234.255	98,9 %	0,0 %
D	605.519	16.862	0,6 %	165.788	27,4 %	1.067	0,2 %	174.887	28,9 %	0,6 %	605.742	98,7 %	0,0 %
E	787.410	12.868	1,0 %	310.152	39,4 %	2.310	0,3 %	240.858	30,6 %	1,0 %	787.993	95,7 %	0,0 %
F	435.304	10.691	1,7 %	253.143	58,2 %	2.276	0,5 %	139.309	32,0 %	1,8 %	435.468	98,5 %	0,0 %
G	201.839	2.351	3,6 %	186.397	92,3 %	2.308	1,1 %	64.194	31,8 %	3,5 %	201.997	93,7 %	0,0 %
H	150.863	7.489	7,1 %	199.623	132,3 %	3.457	2,3 %	48.278	32,0 %	7,1 %	151.045	97,6 %	4,0 %
I	163.474	1.036	23,8 %	248.097	151,8 %	9.947	6,1 %	43.469	26,6 %	22,2 %	163.522	95,6 %	9,6 %
J	12.001	0	100,0 %	2.929	24,4 %	4.108	34,2 %	4.108	34,2 %		12.001	100,0 %	
K	1.672	-	100,0 %	11.366	679,6 %	67	4,0 %	67	4,0 %		1.672		
Totalsum	5.526.235	488.508		1.782.072	32,2 %	27.629	0,5 %	1.479.043	26,8 %		5.531.508	98,9 %	0,4 %

Massemarked øvrig, SMB

	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A													
B	134.964	45.433	0,2 %	25.921	19,2 %	122	0,1 %	59.292	43,9 %	0,2 %	135.911	98,0 %	0,0 %
C	87.566	30.751	0,4 %	24.911	28,4 %	144	0,2 %	39.851	45,5 %	0,4 %	87.840	99,1 %	0,3 %
D	64.295	19.763	0,6 %	23.769	37,0 %	171	0,3 %	27.995	43,5 %	0,6 %	64.695	98,0 %	0,0 %
E	70.615	13.876	0,9 %	30.447	43,1 %	268	0,4 %	29.654	42,0 %	0,9 %	70.992	97,3 %	0,0 %
F	38.052	5.306	1,8 %	21.225	55,8 %	290	0,8 %	16.101	42,3 %	1,8 %	38.421	93,5 %	0,0 %
G	20.752	1.260	3,6 %	14.732	71,0 %	355	1,7 %	9.790	47,2 %	3,8 %	20.771	98,5 %	0,0 %
H	15.781	820	6,7 %	12.686	80,4 %	521	3,3 %	7.817	49,5 %	6,4 %	15.929	84,8 %	2,6 %
I	20.439	936	29,9 %	21.316	104,3 %	2.442	11,9 %	8.250	40,4 %	23,8 %	20.608	84,7 %	6,8 %
J	610	48	100,0 %	-	0,0 %	363	59,6 %	363	59,6 %	100,0 %	623	79,2 %	
K	6.538	-	100,0 %	-	0,0 %	2.988	45,7 %	2.988	45,7 %	100,0 %	6.538		
Totalsum	459.612	118.192		175.008	38,1 %	7.665	1,7 %	202.103	44,0 %		462.328	97,8 %	0,5 %

Massemarked øvrig, SMB

	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A										0,1 %			
B	136.269	45.435	0,2 %	26.745	19,6 %	126	0,1 %	60.532	44,4 %	0,2 %	137.043	98,3 %	0,0 %
C	111.629	24.536	0,4 %	33.416	29,9 %	199	0,2 %	50.994	45,7 %	0,4 %	112.025	98,4 %	0,0 %
D	54.568	19.514	0,6 %	20.195	37,0 %	143	0,3 %	24.325	44,6 %	0,6 %	55.141	97,2 %	0,0 %
E	65.609	11.933	0,9 %	29.010	44,2 %	261	0,4 %	27.775	42,3 %	1,0 %	65.960	97,1 %	0,0 %
F	39.646	4.395	1,8 %	23.208	58,5 %	313	0,8 %	17.626	44,5 %	1,7 %	39.847	95,6 %	1,0 %
G	13.447	1.582	3,8 %	8.277	61,6 %	211	1,6 %	5.447	40,5 %	3,5 %	13.663	88,0 %	1,9 %
H	16.114	886	6,4 %	10.603	65,8 %	426	2,6 %	6.563	40,7 %	6,8 %	16.209	90,3 %	4,7 %
I	23.702	871	23,8 %	27.153	114,6 %	2.693	11,4 %	11.234	47,4 %	22,3 %	23.857	84,9 %	13,8 %
J	256	48	100,0 %	-	0,0 %	153	59,6 %	153	59,6 %		269	79,2 %	
K	7.023	-	100,0 %	19	0,3 %	2.458	35,0 %	2.458	35,0 %		7.023		
Totalsum	468.263	109.200		178.625	38,1 %	6.983	1,5 %	207.108	44,2 %		471.037	97,5 %	1,1 %

Konsern

Spesialiserte foretak

	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A	535.735	332	0,1 %	75.929	14,2 %	145	0,0 %	111.325	20,8 %	0,1 %	535.735	100,0 %	2,1 %
B	1.118.513	61.808	0,3 %	285.133	25,5 %	696	0,1 %	240.069	21,5 %	0,2 %	1.154.317	63,3 %	0,0 %
C	5.807.474	510.404	0,4 %	2.017.415	34,7 %	5.737	0,1 %	1.430.770	24,6 %	0,4 %	6.059.213	67,0 %	0,0 %
D	2.744.981	259.679	0,7 %	1.246.695	45,4 %	4.535	0,2 %	695.703	25,3 %	0,7 %	2.963.361	54,3 %	0,5 %
E	5.320.900	611.704	1,0 %	2.955.850	55,6 %	14.644	0,3 %	1.569.640	29,5 %	1,0 %	5.516.091	75,8 %	0,0 %
F	5.632.513	1.129.707	1,8 %	3.086.234	54,8 %	25.763	0,5 %	1.429.173	25,4 %	1,8 %	6.030.125	74,0 %	1,0 %
G	3.309.155	466.878	3,6 %	2.495.461	75,4 %	33.345	1,0 %	921.038	27,8 %	3,7 %	3.531.529	67,7 %	1,3 %
H	1.543.180	442.532	7,0 %	1.532.745	99,3 %	35.518	2,3 %	493.110	32,0 %	7,0 %	1.631.399	83,4 %	3,1 %
I	376.473	9.823	18,5 %	570.788	151,6 %	26.466	7,0 %	126.455	33,6 %	17,1 %	377.970	86,8 %	11,4 %
J	16.221	657	100,0 %	3.216	19,8 %	2.898	17,9 %	2.898	17,9 %	100,0 %	16.878	50,0 %	
K	195.013	3.194	100,0 %	807.024	413,8 %	36.730	18,8 %	63.378	32,5 %	100,0 %	196.115	74,3 %	
Totalsum	26.064.422	3.496.386		15.000.562	57,6 %	186.331	0,7 %	6.972.235	26,8 %		27.476.998	71,2 %	1,1 %

SMB

	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A	-	-		-		-					-		
B	295.510	102.740	0,2 %	78.866	26,7 %	179	0,1 %	79.749	27,0 %	0,2 %	354.517	63,5 %	0,0 %
C	1.773.059	641.213	0,4 %	506.546	28,6 %	1.431	0,1 %	391.650	22,1 %	0,4 %	2.045.256	70,2 %	0,7 %
D	1.776.196	649.264	0,6 %	679.095	38,2 %	2.559	0,1 %	411.163	23,1 %	0,6 %	1.953.851	78,5 %	0,6 %
E	1.677.334	382.554	1,0 %	969.366	57,8 %	5.001	0,3 %	525.718	31,3 %	1,0 %	1.887.060	64,6 %	0,3 %
F	3.224.498	506.031	1,8 %	2.308.278	71,6 %	18.925	0,6 %	1.009.816	31,3 %	1,7 %	3.387.840	75,6 %	0,8 %
G	2.799.468	427.599	3,6 %	3.423.147	122,3 %	45.279	1,6 %	1.300.021	46,4 %	3,6 %	2.910.264	79,4 %	1,1 %
H	666.461	99.348	7,0 %	837.977	125,7 %	18.884	2,8 %	277.274	41,6 %	7,3 %	706.020	71,5 %	3,8 %
I	274.767	45.254	15,9 %	441.391	160,6 %	16.555	6,0 %	112.052	40,8 %	16,1 %	303.261	61,4 %	13,2 %
J	4.285	805	100,0 %	598	14,0 %	1.551	36,2 %	1.551	36,2 %	100,0 %	5.089	50,0 %	
K	724.890	11.429	100,0 %	452.619	62,4 %	280.577	38,7 %	280	0,0 %	100,0 %	730.475	67,2 %	
Totalsum	13.216.469	2.866.237		9.697.883	73,4 %	390.940	3,0 %	4.109.275	31,1 %		14.283.634	72,9 %	1,5 %

Øvrige foretak

	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Uvektet PD 12 m	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A	13.227	-	0,1 %	1.828	13,8 %	3	0,0 %	-			13.227		0,0 %
B	23.981	-	0,4 %	5.117	21,3 %	18	0,1 %	4.196	17,5 %	0,0 %	23.981	100,0 %	0,0 %
C	333.468	84.800	0,4 %	115.004	34,5 %	313	0,1 %	78.600	23,6 %	0,3 %	390.268	59,9 %	9,5 %
D	548.257	177.357	0,7 %	249.329	45,5 %	820	0,1 %	113.677	20,7 %	0,7 %	549.582	99,3 %	13,3 %
E	800.424	251.677	1,0 %	697.316	87,1 %	3.652	0,5 %	378.983	47,3 %	1,2 %	977.288	58,7 %	0,0 %
F	1.202.821	202.042	1,8 %	1.090.676	90,7 %	7.691	0,6 %	448.570	37,3 %	1,9 %	1.287.833	70,4 %	0,0 %
G	821.530	115.331	3,9 %	496.039	60,4 %	6.708	0,8 %	173.795	21,2 %	3,4 %	882.649	65,4 %	0,0 %
H	1.150.001	287.756	6,0 %	773.761	67,3 %	12.291	1,1 %	208.935	18,2 %	5,0 %	1.301.266	65,5 %	0,0 %
I	56.750	79	11,5 %	74.845	131,9 %	1.796	3,2 %	15.669	27,6 %	11,4 %	56.759	90,0 %	0,0 %
J	-	-		-		-		-			-		
K	915.829	252.896	100,0 %	573.222	62,6 %	280.150	30,6 %	-	0,0 %		915.829		
Totalsum	5.853.062	1.371.938		4.075.309	69,6 %	313.439	5,4 %	1.422.425	21,2 %		6.385.454	72,0 %	3,2 %

Massemarked Eiendom, ikke SMB

	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A	988.404	261.133	0,2 %	63.149	6,4 %	300	0,0 %	143.954	14,6 %	0,2 %	988.404	100,0 %	0,0 %
B	29.398.008	4.330.353	0,2 %	2.118.137	7,2 %	10.142	0,0 %	4.772.955	16,2 %	0,2 %	29.398.452	100,0 %	0,0 %
C	27.327.242	524.557	0,4 %	3.832.873	14,0 %	21.528	0,1 %	5.687.704	20,8 %	0,4 %	27.327.862	99,9 %	0,1 %
D	16.376.383	79.761	0,6 %	3.501.316	21,4 %	22.764	0,1 %	3.628.458	22,2 %	0,6 %	16.376.420	100,0 %	0,1 %
E	11.898.505	28.658	1,0 %	3.461.682	29,1 %	25.808	0,2 %	2.692.713	22,6 %	1,0 %	11.898.631	99,6 %	0,2 %
F	4.781.061	18.825	1,7 %	2.008.133	42,0 %	18.141	0,4 %	1.098.882	23,0 %	1,7 %	4.781.061	100,0 %	0,4 %
G	2.052.983	6.856	3,6 %	1.395.769	68,0 %	17.257	0,8 %	482.155	23,5 %	3,6 %	2.052.983	100,0 %	0,6 %
H	1.289.175	2.916	7,0 %	1.302.406	101,0 %	22.218	1,7 %	319.712	24,8 %	6,9 %	1.289.175	100,0 %	1,6 %
I	1.631.737	1.801	23,1 %	2.208.350	135,3 %	90.225	5,5 %	385.446	23,6 %	23,2 %	1.631.737	100,0 %	7,5 %
J	128.562	339	100,0 %	27.408	21,3 %	29.567	23,0 %	29.567	23,0 %	100,0 %	128.562	100,0 %	
K	49.194	124	100,0 %	100.724	204,7 %	8.095	16,5 %	8.135	16,5 %	100,0 %	49.194		
Totalsum	95.921.254	5.255.324		20.019.946	20,9 %	266.045	0,3 %	19.249.681	20,7 %		95.922.480	100,0 %	0,2 %

Massemarked øvrig, ikke SMB

	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A	-	-		-		-		-			-		
B	431.574	136.730	0,2 %	94.476	21,9 %	445	0,1 %	214.688	49,7 %	0,2 %	431.782	99,8 %	0,0 %
C	521.581	52.886	0,4 %	165.938	31,8 %	970	0,2 %	260.296	49,9 %	0,4 %	521.637	99,9 %	0,0 %
D	367.861	33.603	0,6 %	158.522	43,1 %	1.149	0,3 %	185.531	50,4 %	0,6 %	367.886	99,9 %	0,0 %
E	357.193	35.431	1,0 %	186.698	52,3 %	1.691	0,5 %	177.814	49,8 %	1,0 %	357.212	99,9 %	0,1 %
F	190.080	19.387	1,7 %	124.525	65,5 %	1.637	0,9 %	96.167	50,6 %	1,8 %	190.080	100,0 %	0,8 %
G	125.553	2.608	3,6 %	93.527	74,5 %	2.228	1,8 %	62.028	49,4 %	3,5 %	125.602	98,2 %	0,8 %
H	60.100	545	7,0 %	48.741	81,1 %	2.070	3,4 %	29.798	49,6 %	6,6 %	60.100	100,0 %	2,8 %
I	44.698	867	21,7 %	51.546	115,3 %	4.898	11,0 %	22.531	50,4 %	20,5 %	44.731	96,3 %	9,1 %
J	10.716	94	100,0 %	129	1,2 %	5.458	50,9 %	5.458	50,9 %	100,0 %	10.716	100,0 %	
K	13.039	10	100,0 %	1.405	10,8 %	9.589	73,5 %	9.589	73,5 %	100,0 %	13.039	100,0 %	
Totalsum	2.122.395	282.161		925.507	43,6 %	30.136	1,4 %	1.063.901	50,1 %		2.122.784	99,9 %	0,6 %

Massemarked Eiendom, SMB

	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A	-	-		-		-		-			-		
B	2.321.936	406.585	0,2 %	200.468	8,6 %	949	0,0 %	462.153	19,9 %	0,2 %	2.325.054	99,2 %	0,0 %
C	1.472.695	62.719	0,4 %	245.407	16,7 %	1.362	0,1 %	373.723	25,4 %	0,4 %	1.473.513	98,7 %	0,2 %
D	874.382	18.463	0,6 %	204.697	23,4 %	1.320	0,2 %	215.057	24,6 %	0,6 %	874.707	98,3 %	0,0 %
E	774.934	8.487	1,0 %	289.937	37,4 %	2.158	0,3 %	225.383	29,1 %	1,0 %	775.264	96,3 %	0,4 %
F	435.581	6.485	1,7 %	231.779	53,2 %	2.107	0,5 %	125.585	28,8 %	1,7 %	435.619	99,4 %	0,6 %
G	234.477	3.505	3,4 %	181.491	77,4 %	2.188	0,9 %	64.571	27,5 %	3,6 %	234.751	92,7 %	0,0 %
H	185.828	5.071	7,5 %	235.070	126,5 %	4.175	2,2 %	55.616	29,9 %	7,1 %	186.153	94,0 %	4,0 %
I	186.905	1.847	23,3 %	297.460	159,2 %	11.585	6,2 %	52.193	27,9 %	23,7 %	186.974	96,4 %	9,6 %
J	9.515	-	100,0 %	1.133	11,9 %	2.007	21,1 %	2.007	21,1 %	100,0 %	9.515		
K	6.961	10	100,0 %	11.067	159,0 %	2.325	33,4 %	2.325	33,4 %	100,0 %	6.961	100,0 %	
Totalsum	6.503.214	513.171		1.898.509	29,2 %	30.176	0,5 %	1.578.614	24,3 %		6.508.510	99,0 %	0,4 %

Massemarked øvrig, SMB

	EAD	EAD off balance	Vektet PD	Ber.grunnlag	Risikovekt	EL	EL %	LGD	LGD %	Vektet PD 12 mn	Engasjement før KF	Vektet KF	DR%
A	-	-		-		-					-		
B	136.065	45.433	0,2 %	26.220	19,3 %	123	0,1 %	59.948	44,1 %	0,2 %	137.012	98,0 %	0,0 %
C	87.566	30.751	0,4 %	24.911	28,4 %	144	0,2 %	39.851	45,5 %	0,4 %	87.840	99,1 %	0,3 %
D	64.295	19.763	0,6 %	23.769	37,0 %	171	0,3 %	27.995	43,5 %	0,6 %	64.695	98,0 %	0,0 %
E	70.615	13.876	0,9 %	30.447	43,1 %	268	0,4 %	29.654	42,0 %	0,9 %	70.992	97,3 %	0,0 %
F	38.052	5.306	1,8 %	21.225	55,8 %	290	0,8 %	16.101	42,3 %	1,8 %	38.421	93,5 %	0,0 %
G	20.752	1.260	3,6 %	14.732	71,0 %	355	1,7 %	9.790	47,2 %	3,8 %	20.771	98,5 %	0,0 %
H	15.781	820	6,7 %	12.686	80,4 %	521	3,3 %	7.817	49,5 %	6,4 %	15.929	84,8 %	2,6 %
I	20.439	936	29,9 %	21.316	104,3 %	2.442	11,9 %	8.250	40,4 %	23,8 %	20.608	84,7 %	6,8 %
J	610	48	100,0 %	-	0,0 %	363	59,6 %	363	59,6 %	100,0 %	623	79,2 %	
K	6.538	-	100,0 %	-	0,0 %	2.988	45,7 %	2.988	45,7 %	100,0 %	6.538		
Totalsum	460.713	118.192		175.307	38,1 %	7.667	1,7 %	202.759	44,0 %		463.428	97,8 %	0,5 %

Predikert PD og observert mislighold (DR) i tabell 12 er snittberegnet i forhold til antall eksponeringer og ikke volumvektet. Predikert PD uttrykker beregnet misligholdssannsynlighet for engasjement som ikke var i mislighold ved inngangen av måleperioden.

Et engasjement på en personkunde, der realisasjonsverdi av bolig vurderes lavere enn 30 % av kundens engasjement kategoriseres ikke som engasjement med pant i fast eiendom, men som øvrig massemarked.

3.2 Markedsrisiko

Markedsrisiko er en felles betegnelse for risikoen for tap og reduksjon av fremtidige inntekter som oppstår som følge av endringer i observerbare kurser eller priser på finansielle instrumenter - spesielt endringer i aksjepriser, renter (herunder kredittspreader) og valutakurser.

Markedsrisiko omfatter også risikoen for tap som skyldes endringer i markedsprisen på finansielle derivater som futures, opsjoner, og finansielle derivater basert på noe annet enn verdipapirer - som for eksempel råvarer.

Markedsrisiko oppstår hovedsakelig i forbindelse med bankens investeringer i obligasjoner, sertifikater og aksjer, og som følge av aktiviteter som utføres for å understøtte bankdriften, som funding, rente- og valutahandel.

Markedsrisiko kontrolleres gjennom daglig oppfølging av både risikoeksponeringer mot rammer fastsatt av styret og løpende analyser av utestående posisjoner. Avdeling for risikostyring rapporterer månedlig til styret status på etterlevelsen av styrevedtatte rammer. Det er etablert detaljerte rammer for blant annet investeringer i aksjer, obligasjoner og posisjoner i rente- og valutamarkedene samt ramme for spreadrisiko.

Konsernet definerer rammer for eksponering i egenkapitalinstrumenter med utgangspunkt i stresstester basert på Finanstilsynets scenarier. Rammene gjennomgås minst en gang i året og vedtas årlig av bankens styre.

Til beregning av bankens markedsrisiko benyttes Finanstilsynets modeller for markeds- og kredittrisiko. Disse modellene stresstester bankens markedsrisiko ut i fra tradisjonelle risikomål for eksponering med tillegg for risikofaktorene risikospredning og markedslivviditet. Risikofaktorene gjennomgås kvartalsvis.

Markedsrisiko stresstestes og rapporteres til styret månedlig.

Aksjerisiko er risikoen for tap i posisjoner som følge av endringer i aksjekurser. Denne risikoen er knyttet til posisjoner i egenkapitalinstrumenter, inkludert derivater med egenkapitalinstrumenter som underliggende. Aksjerisikoen vurderes som moderat.

Renterisiko er risikoen for tap som oppstår ved endringer i markedrentene i finansielle markeder. Renterisiko oppstår hovedsakelig fra fastrenteutlån og finansiering i fastrentepapirer. Renterisikoen for alle renteposisjoner kan uttrykkes ved å se på endringen i verdien på renteinstrumentene ved en renteendring på ett basispunkt. Konsernet benytter analyser som viser effekten av nevnte renteendring for ulike løpetidsbånd, og det er egne rammer for renteeksponering innenfor hvert løpetidsbånd i tillegg til egen ramme for samlet renterisiko.

Rentebindingen på konsernets instrumenter er i all hovedsak kort, og konsernets renterisiko er lav til moderat.

Valutakursrisiko er risikoen for tap som oppstår gjennom endringer i valutakursene. Konsernet måler valutarisikoen ut fra nettoposisjoner i de ulike valutasortene. Rammene for valutakursrisiko er uttrykt ved rammer for maksimal aggregert valutaposisjon og maksimal posisjon i enkeltvaluta. Valutarisikoen vurderes som lav.

Spreadrisiko er risikoen for at tap oppstår som følge av endringer i markedsverdi/realistisk verdi av obligasjoner som en konsekvens av økte risikopåslag i prisingen av disse obligasjonene. Kredittrisikoen i obligasjonsporteføljen styres med utgangspunkt i en evaluering av de enkelte utstedere. I tillegg har banken en egen ramme for samlet spreadrisiko for samtlige obligasjoner. Banken beregner spreadrisikoen basert på Finanstilsynets modul for markeds- og kredittrisiko, der samlet tapspotensial er summen av tapspotensialer

beregnet for hver enkelt kredittrisikoeksponering. Tapspotensialet for den enkelte kreditteksponering beregnes med utgangspunkt i rating og durasjon. Obligasjonsrisikoen vurderes som moderat.

3.3 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres eller i form av ekstra dyr finansiering.

Styring

Bankens finansavdeling er ansvarlig for konsernets finansiering og likviditetsstyring. Etterlevelse av rammer overvåkes av avdeling for risikostyring, og status rapporteres månedlig til styret. Konsernet styrer sin likviditet samlet ved at Finansavdelingen både har ansvaret for å finansiere banken og datterselskapene.

Styringen tar utgangspunkt i konsernets overordnede likviditetsstrategi som skal gjenspeile konsernets moderate risikoprofil. Som en del av strategien er det også utarbeidet beredskapsplaner for håndtering av likviditetssituasjonen i perioder med urolige markeder med både bankspesifikke og næringsmessige krisescenarier, samt en kombinasjon av disse. Likviditetsstyringen inkluderer også stresstester der man simulerer likviditetseffekten av forskjellige hendelser i markedet. Resultatet av slike stresstester inngår i grunnlaget for konsernets og alliansens beredskapsplaner for likviditetsstyring.

Risikomåling

Bankens styre behandler likviditetsstrategien årlig, og fastsetter rammer som hensyntar behovet for langsiktighet og balanse i likviditetsanskaffelsen. Banken har som overordnet mål å kunne overleve i 12 måneder med ordinær drift uten ny ekstern finansiering.

Innskudd fra kunder er bankens viktigste finansieringskilde. Banken reduserer sin likviditetsrisiko gjennom en spredning av innlån på ulike markeder, innlånskilder og instrumenter samt ved bruk av langsiktige innlån. En for stor grad av konsentrasjon i forfall øker sårbarheten for refinansiering. Denne risikoen er søkt begrenset gjennom definerte rammer. SpareBank 1 SMN blir kredittvurdert av Moody's og Fitch Ratings som et element i å sikre finansiering til akseptable priser fra markedet. Banken benytter SpareBank 1 Boligkreditt som en viktig finansieringskilde for bankens boligfinansiering. Banken vil fortsette å benytte selskapet fremover fordi SpareBank 1 Boligkreditt har god rating, er en hyppig utsteder og har vist seg i stand til å hente inn nye innlån også i krevende markedsituasjoner, hvor mindre foretak kan møte større utfordringer.

Likviditeten i SpareBank 1 SMN er tilfredsstillende. Bankens likviditet måles jevnlig mot likviditetsindikatoren for en referanseportefølje som er definert av Finanstilsynet. Bankens likviditetsstrategi angir et maksimalt avvik mot denne porteføljen. Banken har holdt seg innenfor disse rammene i hele 2016.

Finansdepartementet fastsatte nye kvantitative krav til likviditetsreserver for banker 25. november 2015. Kravet til LCR innebærer at et foretak til enhver tid skal ha en likviditetsreserve på minst 100 prosent, det vil si at beholdning av likvide eiendeler minst skal tilsvare netto likviditetsutgang i en gitt stressperiode på 30 kalenderdager. Kravet til likviditetsreserve innføres med 80 prosent fra og med 31. desember 2016 og 100 prosent fra og med 31. desember 2017.

Porteføljeinformasjon

Tabell 13 - Minimumskravet til ansvarlig kapital for markedsrisiko, herunder posisjonsrisiko, motpartsrisiko, oppgjørssisiko, valutarisiko og varerisiko

	Konsolidert	Morbank
Posisjonsrisiko	41	35
Egenkapitalinstrumenter	5	0
Gjeldsinstrumenter	36	35
Andeler i verdipapirfond	0	0
Derivater	0	0
Kredittderivater	0	0
Emisjoner	0	0
Motpartsrisiko (I handelsporteføljen)		
Oppgjørssisiko		
herav 5 - 15 dager	0	0
herav 16-30 dager	0	0
herav 31-45 dager	0	0
herav > 45 dager	0	0
Valutarisiko	1	0
Varerisiko		
Sum	42	35

Egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen:

Tabell 14 - Opplysninger om investeringer fordelt etter formål

(mill kr)	2016	2015	2014
Til virkelig verdi over resultat	1482	1377	673
Børsnoterte	1109	803	199
Unoterte	373	574	474
Tilgjengelig for salg	60	40	35
Børsnoterte	0	0	0
Unoterte	60	108	35
Virksomhet holdt for salg - herav aksjer			
Unoterte	15	15	
Sum aksjer og andeler	1542	1417	708

Tabell 15 - Oversikt over motpartsrisiko for derivater

Sum valuta- og kontraktssum	Kontraktssum	Virkelig verdi	
		Eiendeler	Forpliktelse
Sum rentederivat	245.890	4.046	-3.520
Sum egenkapitalinstrumenter	940	18	-101
Sum varerelaterte kontrakter	109	14	-14
Sum valutaderivat	18.312	184	-5
Påløpte renter		490	-424
Sum	265.251	4.752	-4.064

3.4 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, systemer, menneskelig feil eller eksterne hendelser. Eksempler på slike hendelser kan være feil som begås av ansatte, det kan forekomme svakheter i produkter, prosesser eller systemer, eller banken kan påføres tap utenfra gjennom bl.a. bedragerier, brann og naturskader.

Operasjonell risiko er en risikokategori som fanger opp alt det vesentlige av kostnader forbundet med kvalitetsbrister i bankens løpende virksomhet.

SpareBank 1 SMN har etablert en egen policy for styring av operasjonell risiko. Policyen gir føringer for bankens overordnede holdninger til styringen av den operasjonelle risikoen, og skal sikre at denne styres på en effektiv og hensiktsmessig måte. Den operasjonelle risikoen skal være lav, og styringen skal sikre at risikoen for uønskede tap reduseres.

Identifisering, styring og kontroll av operasjonell risiko er en integrert del av lederansvaret på alle nivå i SpareBank 1 SMN. Ledernes viktigste hjelpemidler i arbeidet er faglig innsikt og lederkompetanse samt handlingsplaner, kontrollrutiner og gode oppfølgingsystemer. Et systematisk arbeid med risikovurderinger bidrar også til økt kunnskap og bevissthet om aktuelle forbedringsbehov i egen enhet. Eventuelle svakheter og forbedringstiltak rapporteres oppover i organisasjonen.

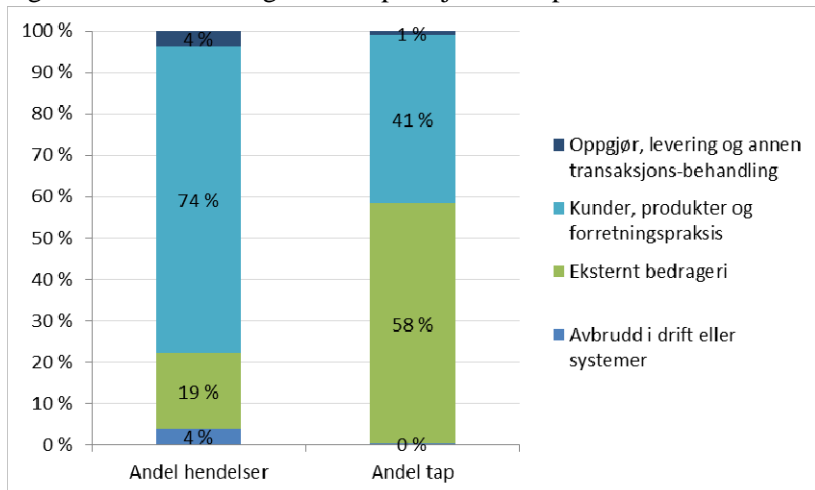
SpareBank 1 SMN legger vekt på fullmaktstrukturer, gode rutinebeskrivelser og godt definerte ansvarsforhold gjennom leveranseavtaler mellom de ulike avdelingene som elementer i et rammeverk for å håndtere den operasjonelle risikoen.

Styret holdes oppdatert på status for operasjonell risiko gjennom blant annet gjennom kvartalsvise risikorapporter og den årlige internkontrollrapporteringen. I tillegg mottar styret en årlig uavhengig vurdering fra intern revisor på konsernets risiko og om internkontrollen virker hensiktsmessig og er betryggende.

I arbeidet med å sikre en kontinuerlig forbedring i alt SpareBank 1 SMN gjør, benyttes et eget registrerings- og oppfølgingssystem. Dette systemet bidrar til en bedre struktur og oppfølging av risiko, hendelser og forbedringsområder. Dette systemet, sammen med den rapporteringen som gjennomføres, utgjør en viktig erfaringsbase for operasjonell risiko. Alle operasjonelle hendelser som potensielt kan medføre tap eller der tap har oppstått, registreres i basen. Forbedringstiltak skal vurderes og iverksettes der dette finnes hensiktsmessig.

Det er anlagt et bredt forsikringsprogram som vil fange opp vesentlige deler av tapene ved større hendelser og katastrofer. For disse hendelsene er det tegnet ansvars- og kriminalitetsforsikringer samt eiendoms-, innbo- og løssøreforsikringer. I tillegg er det tegnet flere typer personalforsikringer. Forsikringene er meget kostnadseffektive og tar primært sikte på å dekke større tapshendelser.

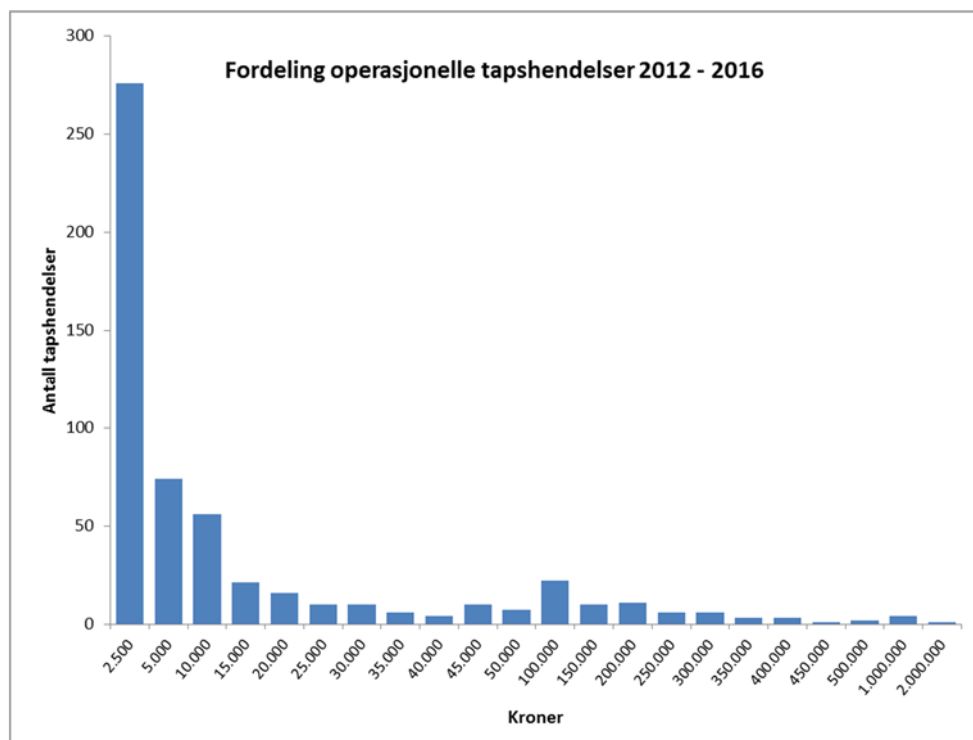
Figuren under viser registrerte operasjonelle tapshendelser i 2016 fordelt på gjeldende Basel kategorier:

Figur 8 – Registrerte uønskede hendelser 2016 fordelt etter Basel kategorier

Registrerte uønskede hendelser i 2016 viser at andel tapshendelser er størst innenfor kategorien *Kunde-, produkt- og forretningspraksis*, mens det er kategorien *Eksternt bedrageri* som har den høyeste andelen i bokførte tap i kroner.

Figuren under viser fordeling av de faktisk operasjonelle tapene i SpareBank 1 SMN fordelt i ulike intervaller i perioden 2012 til 2016. Figuren viser at hovedvekten av de operasjonelle tapshendelsene er lave, og at om lag 75 % av tapshendelsene er under kr. 10.000,-.

Figur 9 – Fordeling av operasjonelle tapshendelser i perioden 2012 til 2016

Compliancerisiko

Compliancerisiko er risikoen for manglende etterlevelse av regelverket som regulerer virksomheten. Ved manglende etterlevelse kan konsekvensen være at SpareBank 1 SMN pådrar seg offentlige sanksjoner, økonomisk tap eller tap av omdømme.

Compliance-funksjonen er organisert uavhengig av forretningsenhetene. Funksjonen identifiserer, vurderer og gir anbefalinger, samt overvåker og rapporterer innenfor regulatoriske rammeverk som gjelder SpareBank 1 SMN. Funksjonen ledes av juridisk direktør som rapporterer til konsernsjefen og styret.

Utvikling i compliancerisiko 2016

Det er en økende regulatorisk styring av finanssektoren og fokus på compliance. SpareBank 1 SMN viderefører AML-prosjektet påbegynt i 2015 hvor målet er god kvalitet i risikoanalyser og operasjonalisering av aktivitet knyttet til arbeidet med tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering i organisasjonen. I tillegg er det etablert en egen funksjon med ansvar for operasjonalisering av AML innenfor forretningsområdene.

Prioriterte områder fremover i tillegg til AML er ivaretagelse av kunders personvern (POL) i en tid hvor teknologisk utvikling og økt konkurranse fra aktører utenfor finansbransjen fordrer relevante initiativ mot kunden i flere kanaler.

Styring og måling av compliancerisiko

SpareBank 1 SMN compliancepolicy vedtas av styret og beskriver hovedprinsipper for ansvar og organisering. Compliancerisiko i konsernet skal være lav.

Konsernet skal etterleve gjeldende regelverk for virksomheten som utøves. Risikobasert tilnærming ved utøvelse av compliance-funksjonen er tilpasset overordnet strategi, produkt- og tjenestespekter, og omfang ved aktiviteten.

Konsernets compliance-funksjon har et overordnet ansvar for å følge opp compliancerisiko ved forebyggende og kontrollerende tiltak. Årsplanen viser planlagte aktiviteter. Ansvarlig leder rapporterer kvartalsvis til konsernsjefen og styret.

Lederne i konsernet er operativt ansvarlig for å sikre at alle aktiviteter innenfor sine enheter utføres i samsvar med gjeldende regelverk og skal løpende dokumentere dette. Ledere skal påse at ansatte har nødvendig kunnskap og kompetanse til å utøve sine oppgaver innenfor gjeldende regelverk. Alle medarbeidere er ansvarlige for daglig etterlevelse.

Alle forretningsområder og støttedfunksjoner, samt datterselskap skal ivareta compliance ved operasjonalisering av compliancepolicy og identifiserte compliancerisikoer vedtatt ved styret. Funksjon for overvåkning av tiltak mot hvitvasking (AML) er ivaretatt særskilt ved etablering av egen ansvarlig for operasjonalisering av AML. Ansvarlig for compliance har ansvar for rapportering av compliancerisiko og eventuelle brudd på lover og forskrifter som SpareBank 1 SMN er underlagt.

Metode

Morbanken benytter sjablongmetoden ved beregning av kapitalbehov for operasjonell risiko, mens en for datterselskap benytter basismetoden.

4. ØKONOMISK KAPITAL (PILAR 2)

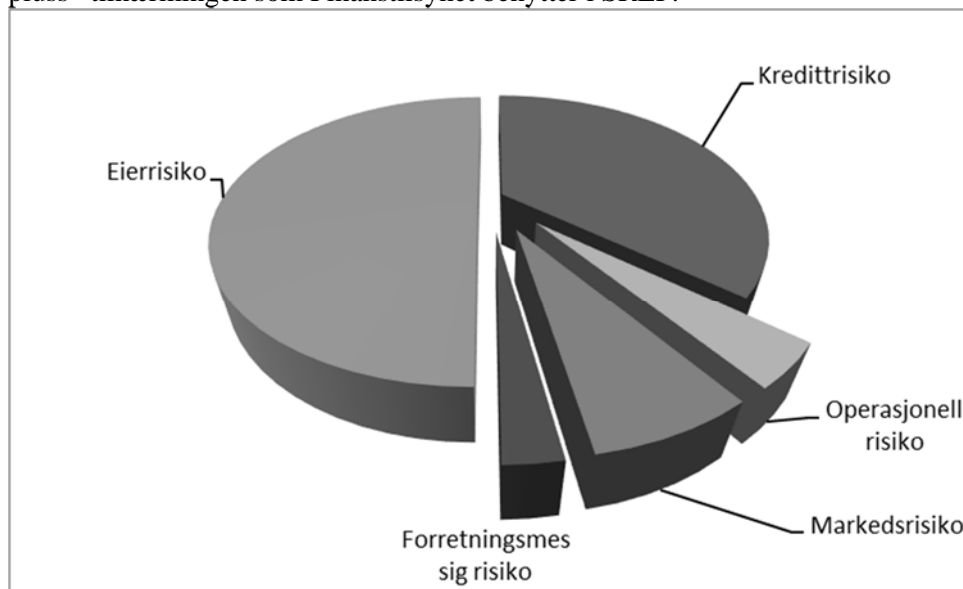
4.1 Oppsummering

Økonomisk kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Ettersom det er umulig å gardere seg mot alle tap, har konsernet fastsatt at den økonomiske kapitalen i utgangspunktet skal dekke 99,9 prosent av mulige uventede tap i løpet av en ett års horisont. For eierrisikoen i SpareBank 1 Gruppen er det imidlertid lagt til grunn et konfidensnivå på 99,5 prosent som er i tråd med krav i Solvency II-regelverket.

Det er lagt til grunn statistiske metoder for beregning av økonomisk kapital, men beregningen forutsetter allikevel i noen tilfeller bruk av kvalitative vurderinger.

I tabellen nedenfor vises fordelingen av økonomisk kapital på de ulike risikogruppene med utgangspunkt i risikoeksponering pr 31.12.16. Ved årsskiftet er det beregnet økonomisk kapital for kreditt- markeds-, operasjonell-, eier- og forretningsrisiko (inkludert strategisk risiko).

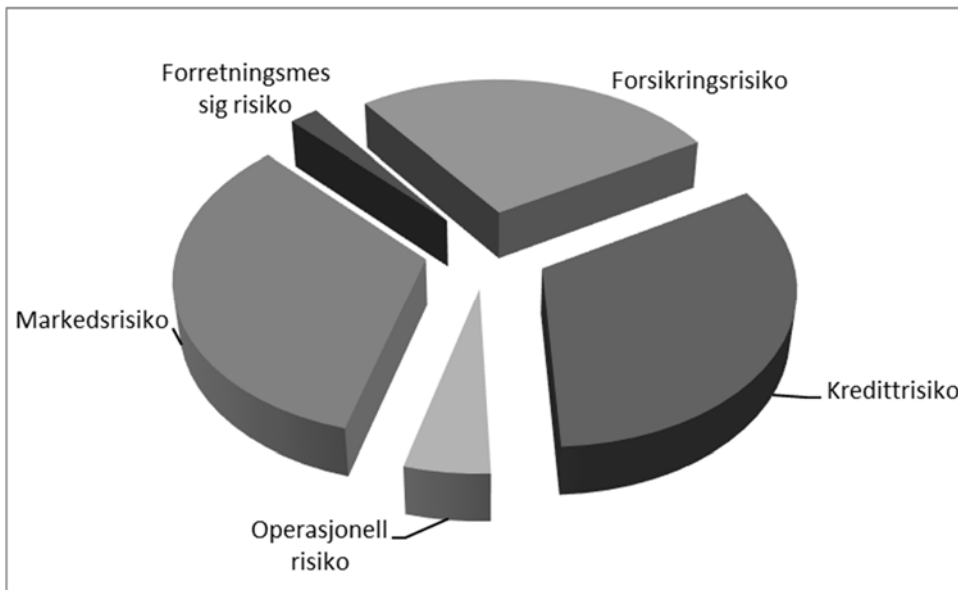
Beregningene er gjort med utgangspunkt i interne risikovurderinger, og bygger således ikke på den "Pilar 1 pluss"-tilnærmingen som Finanstilsynet benytter i SREP.

Figur 10 - anvendelse av økonomisk kapital pr risikoområde

Eierrisiko utgjør en vesentlig del av kapitalanvendelsen i SMN. I figuren nedenfor er eierrisikoen fordelt på de ulike risikogruppene. Kredittisiko utgjør den vesentligste delen av risikoeksponeringen. SMN er indirekte eksponert for kredittisiko via BN Bank ASA, SpareBank 1 Gruppen, SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt.

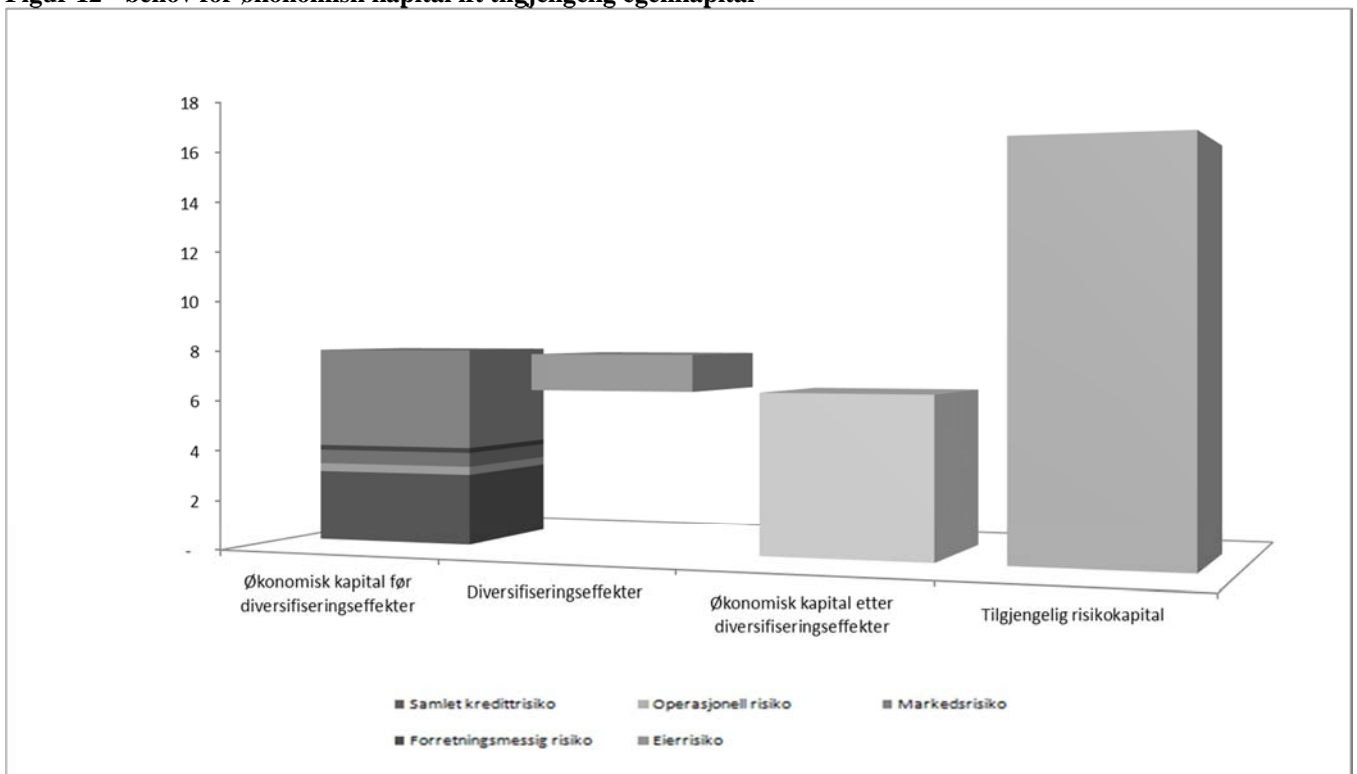
I tillegg utgjør markedsrisiko en vesentlig risikotype. Dette er i hovedsak eksponeringer i datterselskapene SMN Invest og SpareBank 1 Markets, samt eksponeringer i SpareBank 1 Gruppen.

Figur 11 - eierrisiko fordelt pr risikotype

Figuren nedenfor viser økonomisk kapital pr. 31.12.16. I tillegg er det gjort en sammenligning av behovet for økonomisk kapital mot faktisk egenkapital justert for goodwill og fondsobligasjon (hybridkapital) pr. 31.12.16.

Figur 12 - behov for økonomisk kapital ift tilgjengelig egenkapital

Totalt behov for økonomisk kapital pr. 31.12.16 er beregnet til 8,0 mrd. kroner før diversifiseringseffekter. Når en tar hensyn til diversifiseringseffekter mellom risikogrupperne er behovet for økonomisk kapital beregnet til 6,4 mrd. kroner. Diversifiseringseffekten viser den risikoreduserende effekten konsernet oppnår ved å arbeide innen flere risikoområder som ikke kan påregnes å medføre uventede tap samtidig. En vesentlig del av diversifiseringseffektene er knyttet til aktiviteter i forsikringsvirksomheten.

Tilgjengelig tapsabsorberende kapital inkludert fondsobligasjon utgjorde 16,1 mrd. kroner ved årsskiftet.

SpareBank 1 SMN har i kapitlene nedenfor redegjort nærmere for rammeverk og styring av de risikotypene som ikke dekkes av Pilar 1 Minimumskrav til ansvarlig kapital samt gi en nærmere beskrivelse av beregningen av økonomisk kapital for kreditt-, markeds- og operasjonell risiko der den avviker fra de regulatoriske beregningene.

4.2 Kredittrisiko

Styring og kontroll

Styring og kontroll av kredittrisiko er nærmere beskrevet i kapittel 3.1.

Modellbeskrivelse og anvendelse

Konsernet bruker i all hovedsak de samme modeller og tilnærminger ved beregning av økonomisk kapital som ved beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital. Hovedforskjellene er beskrevet i kapittel 5.

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital for kredittrisiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter Pilar 2.

4.3 Markedsrisiko

Styring og kontroll

Styring og kontroll av markedsrisiko er nærmere beskrevet i kapittel 3.2.

Modellbeskrivelse og anvendelse

Konsernet rapporterer regulatorisk kapital (pilar 1) i henhold standardmetoden for markedsrisiko. Det beregnes økonomisk kapital for rente-, valuta- og verdipapirrisiko for SpareBank 1 SMN. Grunnlaget for beregningen er stresstester som tar utgangspunkt i scenario med stor markedsforstyrrelse. Måling av økonomisk kapital er et viktig verktøy i forbindelse med intern rammestyring og kapitalallokering.

Beregningene av økonomisk kapital avviker ikke bare modellmessig, men også porteføljemessig fra de regulatoriske kapitalberegningene. Dette skyldes blant annet at de interne beregningene av økonomisk kapital inkluderer renterisiko utenfor handelsporteføljen, hvilket ikke er underlagt standardmetodens minimumskrav til kapital.

Tabellen nedenfor illustrerer den resultatmessige effekten av stresstest utført ved full rammeutnyttelse. Risikoaktivitetene knyttet til handel i valuta, renter og verdipapirer vil skje innenfor de til enhver tid vedtatte rammer, fullmakter og kredittlinjer på motparter. SpareBank 1 SMN har moderat renterisiko, og tar i svært begrenset omfang aktivt renterisiko i forbindelse med handelsaktivitetene. Virksomhetens inntekter skal i størst mulig grad skapes i form av kundemarginer. Dette for å oppnå størst mulig stabilitet og sikkerhet i inntjeningen.

Tabell 16 - rammer for markedsrisiko

Hovedramme	Markedsstress	Estimert resultat effekt i mnok
Valutaeksponering	10-20% endring	12
Renteeksponering	200 bp v parallellskift	112
Spreadrisiko	Finanstilsynets modul	300
Ramme aksjerisiko	30-48 % verdifall	441

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital for markedsrisiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter Pilar 2.

4.4 Operasjonell risiko

Styring og kontroll

Styring og kontroll av operasjonell risiko er nærmere beskrevet i kapittel 3.4.

Økonomisk kapital

Kapital for operasjonell risiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter pilar 2. Kapitalbehovet er beregnet med utgangspunkt i sjablongmetoden for morbanken og basismetoden for datterselskap. I tillegg vurderer konsernet behovet for påslag i kapitalbehovet knyttet til kvaliteten på styring og kontroll.

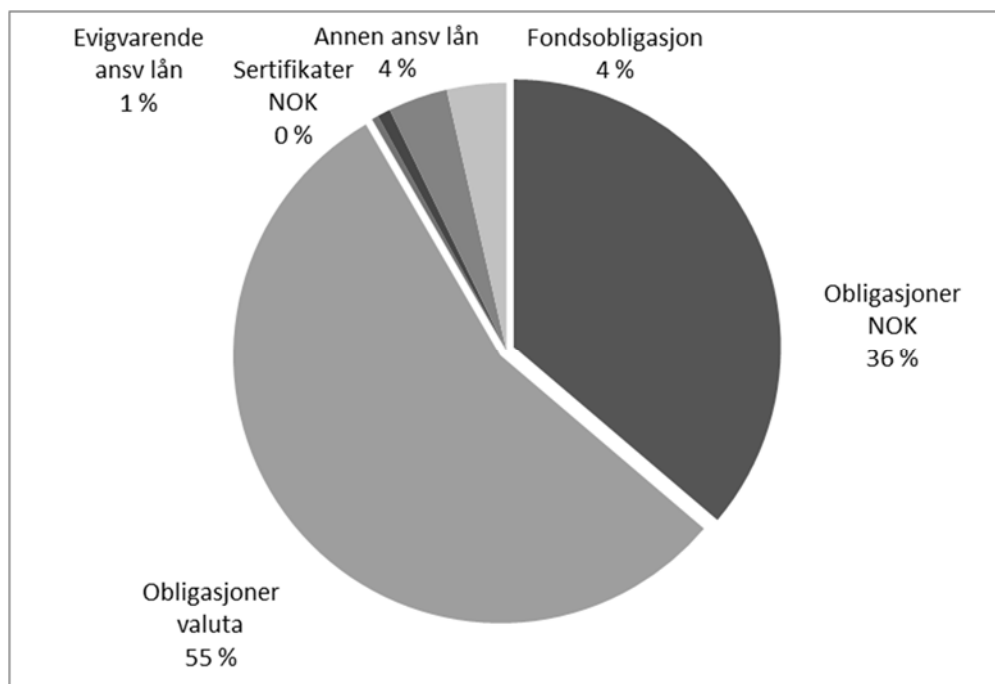
4.5 Likviditetsrisiko

Styring og kontroll

Styring og kontroll av likviditetsrisiko er nærmere beskrevet i kapittel 3.3.

Sprednings- og løpetidsinformasjon

Figurene nedenfor illustrerer spredningen i konsernets innlånskilder og -markeder per 31.12.2016.

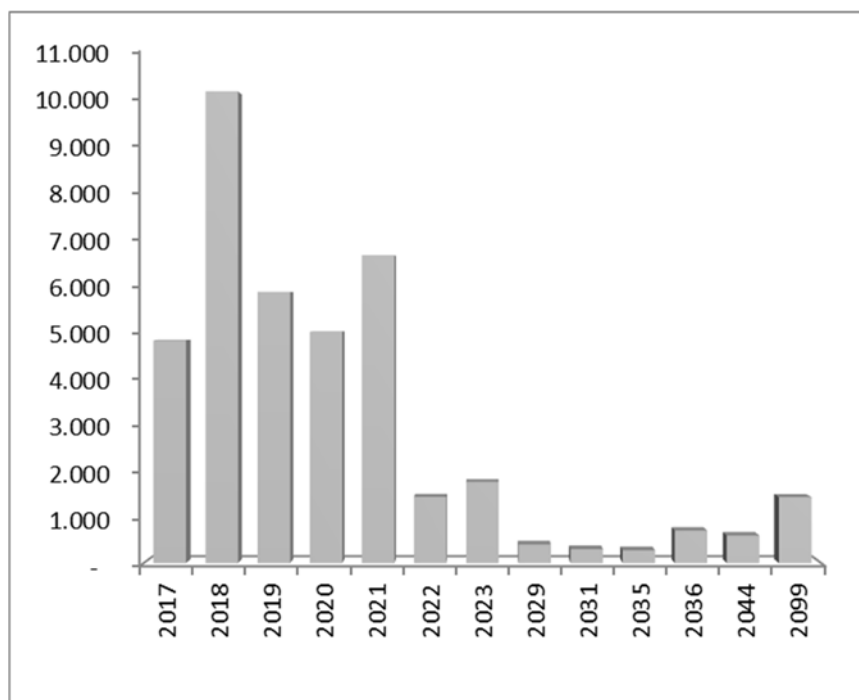

Figur 13 - sammensetning av pengemarkedsfinansiering

Innlån via EMTN (bankens juridiske program for innlån i Europa) står for 55 prosent av totale innlån. Denne gruppen består av både åpne og rettede lån.

Ved utgangen av 2016 var konsernets LCR (liquidity Coverage Ratio) på 129 % og NSFR (Net Stable Funding Ratio) på 136 %

Figuren nedenfor illustrerer innlånsporteføljens forfallstruktur fra og med årsslutt 2016.

Figur 14 - forfallsprofil markedsfinansiering (tall i mrd nok)

Økonomisk kapital

Banken holder ikke økonomisk kapital for likviditetsrisiko.

4.6 Eierrisiko

Definisjon

Eierrisiko er risikoen for at SpareBank 1 SMN blir påført negativt resultat fra eierposter i strategisk eide selskap og/eller må tilføre ny egenkapital til disse selskapene. Eierselskap defineres som selskaper hvor SpareBank 1 SMN har en vesentlig eierandel og innflytelse. SpareBank 1 SMN har i hovedsak eierrisiko gjennom eierandelen i SpareBank 1 Gruppen, BN Bank ASA, SpareBank 1 Næringskreditt AS, SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Kredittkort.

Styring og kontroll

SpareBank 1-bankene driver alliansesamarbeidet og utvikling av produktselskaper gjennom det felles eide holdingselskapet SpareBank 1 Gruppen AS. SpareBank 1 Gruppen AS eies av SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SR-Bank, Sparebanken Hedmark, Samarbeidende Sparebanker AS, samt Landsorganisasjonen/fagforbund tilknyttet LO. SpareBank 1 SMN sin eierandel i Sparebank 1 Gruppen er 19,5 prosent.

SpareBank 1 Gruppen har også administrativt ansvar for samarbeidsprosessene i bankene i SpareBank 1-alliansen, der teknologi, merkevare, kompetanse, felles prosesser/ utnyttelse av beste praksis og innkjøp står sentralt. Alliansen driver også utviklingsarbeid gjennom tre kompetansesentra innenfor Læring (Tromsø), Betaling (Trondheim) og Kredittmodeller (Stavanger).

I styret i SpareBank 1 Gruppen møter administrerende direktører fra eierbankene SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SR-Bank, Sparebanken Hedmark og Samarbeidende Sparebanker AS i egenskap av deres eierskap. Eiernes administrerende direktører er også styremedlemmer i Styret for Alliansesamarbeidet.

SpareBank 1 Boligkreditt AS driver som kredittforetak etter konsesjon gitt av Finanstilsynet. Det er eiet av sparebanker som inngår i SpareBank 1-alliansen. Foretaket ble startet 18. august 2005. Den enkelte sparebanks eierandel i SpareBank 1 Boligkreditt AS er basert på andelen overførte lån fra den respektive eierbank. SpareBank 1 SMNs eierandel i 2016 var på 19,0 prosent og SpareBank 1 SMN er representert i henholdsvis styret, representantskapet og Generalforsamlingen.

Metode for beregning av økonomisk kapital

SpareBank 1 SMN beregner økonomisk kapital for eierrisikoen i SpareBank 1 Gruppen med utgangspunkt i SpareBank 1 Gruppens egen kapitalvurderingsprosess og vurderinger av økonomisk kapital.

Økonomisk kapital for eierrisikoen for øvrige tilknyttede selskap tar utgangspunkt i selskapene interne kapitalvurderingsprosesser. Figur 12 viser sammensetningen av eierrisikoen ved utgangen av 2016.

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital for eierrisiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter Pilar 2.

4.7 Forretningsrisiko

Definisjon

Forretningsrisiko er risikoen for uventede inntekts- og kostnadssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeadferd.

Styring og kontroll

Forretningsrisikoen styres gjennom strategiske analyser av bl.a. eksterne markedsituasjoner og mulige endringer i rammebetingelsene. Konsernet er opptatt av å utvikle et godt diversifisert inntektsgrunnlag, slik at en eventuell svikt innenfor enkelte produktgrupper eller kundesegmenter ikke skal få vesentlige konsekvenser.

SpareBank 1 SMN er godt posisjonert til å møte nye utfordringer. Konsernet har gjennom mange år vist betydelig omstillingsevne og vilje. Konsernet har over tid utviklet kostnadseffektiv drift i kombinasjon med kontinuerlig kompetanseheving og utvidelse av virksomheten hva gjelder produktbredde og geografi. SpareBank 1 SMN har gjennom flere år lagt systematisk vekt på verdikjedetenking i utvikling av sine produkter og tjenester.

Metode for beregning av økonomisk kapital

Beregning av økonomisk kapital tar utgangspunkt i volatiliteten i den delen av SpareBank 1 SMN sine inntekter og kostnader hvor det ikke er allokert kapital gjennom andre risikokategorier. Volatiliteten beregnes på bakgrunn av elementer som mulig endring i kundeadferd som følge av alvorlig økonomisk tilbakeslag, endring i konkurransesituasjon eller produktinnovasjon.

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital for forretningsrisiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter Pilar 2.

4.8 Strategisk risiko

Definisjon

Risiko for svikt i inntjening og generering av kapital som skyldes endringer i rammebetingelser, dårlige forretningsmessige beslutninger, dårlig implementering av beslutninger eller manglende tilpasning til endringer i forretningsmessige rammebetingelser.

Styring og kontroll

SpareBank 1 SMN har årlig en strategiprosess som involverer styre, ledelsen og divisjonene i arbeidet. En sentral del av strategiprosessen er å evaluere konsernets styrker, svakheter, trusler og muligheter. Arbeidet ender ut i et strategisk målbilde for de neste 3 år med en tilhørende forretningsplan.

Konsernledelsen foretar både månedlig og kvartalsvis evaluering av konsernets prestasjoner og strategiske retning. Det foretas også en periodisk oppfølging av strategisk retning og det strategiske risikobildet i styret.

Det foretas løpende overvåking av endring i risikobildet knyttet regulatoriske endringer i rammebetingelsene.

Metode for beregning av økonomisk kapital

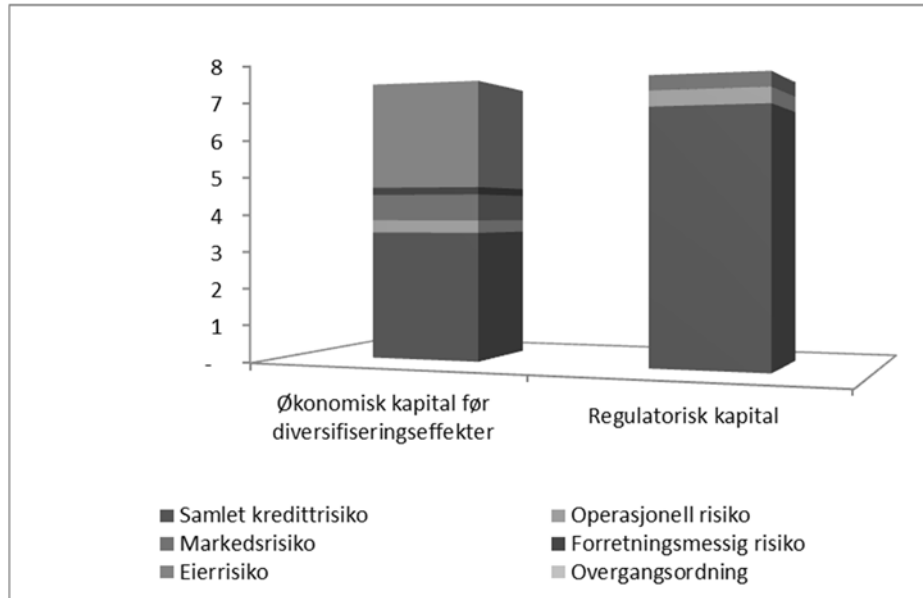
SpareBank 1 SMN beregner økonomisk kapital basert på en risikoanalyse av konsernets strategiske risikobilde med tilhørende scenarioanalyser.

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital for strategisk risiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter Pilar 2.

5. SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG ØKONOMISK KAPITALBEHOV

I grafen nedenfor er det gjort en sammenligning mellom minimumskrav til ansvarlig kapital (Pilar 1) og behovet for økonomisk kapital (Pilar 2). Det er også redegjort for hovedårsaken til forskjellene mellom de to pilarene.

Figur 15 - sammenligning økonomisk vs regulatorisk kapitalbehov

Hovedforskjellene mellom økonomisk kapital (Pilar 2) før diversifiseringseffekter på 8,0 mrd. kroner og minimumskrav til ansvarlig kapital (Pilar 1) på 7,6 mrd. kroner (før overgangsregler) skyldes i hovedsak:

- **Kredittrisiko:**
 - *PD*: Ved beregning av økonomisk og regulatorisk kapitalbehov, benyttes PD for den enkelte motpart. På grunn av særskilte krav til sikkerhetsmarginer er nivået på den regulatoriske PD høyere enn den økonomiske.
 - *Tapsgrad Gitt Mislighold (LGD)*: For IRB-eksponeringer mot massemarked er det definert et gulv på LGD på 20 %, dette medfører at gjennomsnittlig LGD er høyere for regulatoriske formål enn det bankens interne modeller tilsier.
 Konsernet fastsetter realisasjonsverdien på stilte sikkerheter på bakgrunn av egne erfaringer over tid, og slik at disse ut fra en konservativ vurdering reflekterer den antatte realisasjonsverdi i en nedgangskonjunktur. SpareBank 1 SMN sine interne estimater for Tapsgrad Gitt Mislighold er vesentlig lavere enn de myndighetsfastsatte gulvverdiene for boliglånsporteføljen.
 - *Konsentrasjonsrisiko*: IRB-regelverket forutsetter at utlånsporteføljene er så godt diversifisert at hvert enkelt engasjement isolert sett ikke påvirker risikoen i porteføljen. Denne forutsetningen er troverdig i forhold til eksponeringer mot PM-engasjementer, men bedriftsmarkedsporteføljen har konsentrasjoner, både i forhold til store enkeltengasjement og i forhold til bransjesammensetning. Banken beregner derfor behovet for økonomisk kapital for å hensynta konsentrasjonsrisiko knyttet til størrelse og bransje.
- **Eierrisiko**: Det beregnes økonomisk kapital (Pilar 2) for eierrisiko i datterselskaper og tilknyttede selskaper tilsvarende 4,0 mrd nok. Det foretas proporsjonal konsolidering av kapitalkravet i selskapene BN Bank, SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt. Eierpostene i SpareBank1 Gruppen og SpareBank 1 Kredittkort går til fradrag med 100 % i konsernets rene kjernekapital for den del som overstiger 10 % av konsernets rene kjernekapital. Den delen av eierandelen som ikke går til fradrag i ren kjernekapital gis en risikovekt på 250 %.

- *Forretningsrisiko (inkludert strategisk risiko):* Det beregnes økonomisk kapital (Pilar 2) for forretningsrisiko (inkludert strategisk risiko), mens denne ikke er egen risikoform ved beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital.
- *Diversifiseringseffekter:* Diversifiseringseffekter oppstår fordi ulike aktivaklasser/risikotyper ikke er perfekt korrelert. Det medfører at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehov for hver enkelt risikokategori. I vurderingen av nødvendig økonomisk kapital hensyntar banken disse effektene. Diversifiseringseffektene tar utgangspunkt i observerte korrelasjoner, disse er så justert for å hensynta risikoen for at korrelasjonen vil bli sterkere i en nedgangskonjunktur.